

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
Навчально-науковий економіки та менеджменту
Кафедра менеджменту та публічного врядування

Пояснювальна записка
до кваліфікаційної магістерської роботи
на тему МЕХАНІЗМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ (НА
ПРИКЛАДІ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Виконав: студент 2 курсу,
групи ДСз-21м
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
Федюк Олексій Богданович

Керівник: к.і.н.доцент кафедри
менеджменту та публічного
врядування Цецик Я.П.

Рецензент: к.п.н доцент кафедри
менеджменту та публічного
врядування Мартинюк Г.Ф.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ	
1.1. Поняття та сутність правоохоронних органів	6
1.2. Нормативно-правове забезпечення діяльності правоохоронних органів.....	13
1.3. Особливості роботи правоохоронних органів в умовах надзвичайних та воєнних станів. Міжнародний досвід діяльності правоохоронних органів у кризових ситуаціях.....	17
Висновки до розділу 1	25
РОЗДІЛ 2. ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	28
2.1. Основні напрями їх діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану.....	28
2.2. Механізм взаємодії з військовими формуваннями, місцевою владою та громадянськістю	38
2.3. Аналіз результатів роботи правоохоронних органів у регіоні	46
Висновки до розділу 2	55
РОЗДІЛ 3. МЕХАНІЗМ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	57
3.1. Проблеми забезпечення правопорядку та труднощі організації роботи правоохоронних органів у Рівненській області. Механізми підвищення ефективності діяльності.....	57
3.2. Перспективи розвитку правоохоронних органів у післявоєнний період	69
3.3. Пропозиції та рекомендації щодо механізму вдосконалення діяльності правоохоронних органів.....	76
Висновки до розділу 3	87
ВИСНОВКИ.....	90
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	94
ДОДАТКИ.....	105

ВСТУП

Сучасні процеси державотворення в Україні відбуваються в умовах безпрецедентних викликів, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти нашої держави. У зв'язку з цим в Україні введено воєнний стан, який передбачає суттєві зміни в організації суспільного життя, функціонуванні органів державної влади, місцевого самоврядування, а також правоохоронних органів.

Правоохоронні органи як ключовий елемент системи забезпечення законності та правопорядку в умовах воєнного стану виконують особливо відповідальну місію - захист прав і свобод громадян, забезпечення громадської безпеки, боротьбу з диверсійними та терористичними проявами, запобігання злочинності та підтримку стабільності в державі. Їхня діяльність у період війни набуває стратегічного значення, оскільки від ефективності правоохоронної системи залежить не лише внутрішній правопорядок, але й стійкість держави загалом.

Особливої актуальності тема дослідження набуває в контексті регіональних особливостей. Рівненська область, розташована на заході України, виконує важливу роль у забезпеченні тилової стабільності держави, а також у прийомі та розміщенні внутрішньо переміщених осіб, організації гуманітарної допомоги, підтримці військових підрозділів. У цих умовах правоохоронні органи області стикаються з низкою нових завдань, зокрема: охороною об'єктів критичної інфраструктури; протидією диверсійно-розвідувальним групам; контролем за дотриманням комендантської години та обмежувальних заходів; забезпеченням громадського порядку під час масових заходів і переміщення населення; взаємодією з військовими формуваннями та органами місцевої влади.

Дослідження специфіки діяльності правоохоронних органів Рівненської області в умовах воєнного стану має не лише наукове, а й практичне значення. Аналіз цієї проблематики дозволяє визначити сильні та слабкі сторони правоохоронної системи, окреслити актуальні виклики й надати пропозиції щодо вдосконалення її функціонування.

Наукова література та нормативно-правова база свідчать про те, що питання діяльності правоохоронних органів у надзвичайних умовах активно досліджується, проте воно здебільшого висвітлюється на загальнодержавному рівні. Значно менше уваги приділяється регіональному аспекту, який має свої специфічні особливості. Саме тому аналіз діяльності правоохоронних органів Рівненської області в умовах воєнного стану становить наукову новизну даної роботи.

Актуальність теми зумовлена низкою чинників:

1. Необхідністю підвищення ефективності роботи правоохоронних органів у кризових умовах;
2. Посиленням загроз національній безпеці внаслідок війни;
3. Потребою у координації дій правоохоронних структур з іншими органами державної влади та громадянським суспільством;
4. Важливістю регіональних досліджень у забезпеченні стабільності держави.

Мета дослідження полягає у вивченні механізму вдосконалення діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану, виявленні проблемних аспектів їхньої діяльності та розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення роботи на прикладі Рівненської області.

Завдання дослідження:

1. Розкрити сутність і правову природу діяльності правоохоронних органів у системі державної влади.
2. Проаналізувати нормативно-правові акти, що регулюють функціонування правоохоронних органів у період воєнного стану.
3. Визначити особливості організації роботи правоохоронних органів Рівненської області під час війни.
4. Дослідити основні напрями взаємодії правоохоронних органів з військовими формуваннями, місцевими органами влади та громадськістю.
5. Виявити проблеми та труднощі у діяльності правоохоронних органів регіону в умовах воєнного стану.

6. Запропонувати шляхи вдосконалення їхньої роботи та визначити перспективи розвитку у післявоєнний період.

Об’єкт дослідження – особливості діяльності правоохоронних органів України в умовах воєнного стану.

Предмет дослідження – механізми вдосконалення діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану (на прикладі Рівненської області).

Методи дослідження. У роботі використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів пізнання: діалектичний метод - для комплексного розгляду явищ і процесів, метод системного аналізу - для визначення структури та функцій правоохоронних органів, статистичний метод - для аналізу результативності діяльності правоохоронних органів у регіоні.

Наукова новизна полягає у тому, що в роботі здійснено комплексне дослідження специфіки функціонування правоохоронних органів на прикладі конкретного регіону України - Рівненської області, що дозволяє поєднати загальнотеоретичні положення з практичними аспектами. Крім того, сформульовані авторські пропозиції щодо вдосконалення діяльності правоохоронних органів у воєнний та післявоєнний періоди.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання висновків і рекомендацій у діяльності правоохоронних органів, органів місцевого самоврядування, а також у навчальному процесі під час викладання дисциплін, пов’язаних із правознавством, державно-правовими інститутами та безпекознавством.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

1.1. Поняття та сутність правоохоронних органів

Правоохоронні органи посідають центральне місце в системі державних інституцій, адже саме вони забезпечують дотримання законності, захист прав і свобод громадян, охорону громадського порядку, протидію злочинності та гарантують стабільність суспільного життя. Без ефективної роботи правоохоронних органів неможливо уявити функціонування правової держави, реалізацію принципу верховенства права та гарантування безпеки особи.

У науковій літературі єдиного визначення терміна «правоохоронні органи» не існує. Дослідники трактують його по-різному: одні наголошують на їхній охоронній функції, інші підкреслюють роль у забезпеченні реалізації законів, ще інші - на владно-примусовому характері їхньої діяльності.

У науковій літературі поняття «правоохоронний орган» розглядається різними дослідниками з різних позицій. Русецький А. А. підкреслює, що правоохоронні органи виконують ключову роль у забезпеченні законності та правопорядку в Україні, охороняючи права і свободи громадян та підтримуючи стабільність суспільного життя [61, с. 326-330].

Бомбергер І. Л. та Собко А. В. визначають правоохоронний орган як державний орган, основною функцією якого є здійснення правоохоронної діяльності на професійній основі. Вони наголошують, що така діяльність передбачає наявність законодавчо встановлених повноважень для застосування заходів державного примусу з метою охорони та захисту прав людини, забезпечення законності та правопорядку. Рішення правоохоронних органів є обов'язковими для виконання посадовими особами, фізичними та юридичними особами, а діяльність органів потребує спеціального матеріально-технічного та кадрового забезпечення та здійснюється із дотриманням встановлених законом процедур [2, с.16-19].

В. І. Литвиненко надає авторське визначення правоохоронних органів як збірного терміна для кількох груп державних установ, які «за характером встановлених законом повноважень у здійсненні правоохоронної діяльності є спеціалізованими у сфері охорони прав і законних інтересів людини, суспільства, держави або виконують правоохоронну функцію разом з іншими функціями» [35, с. 419].

Н. Ярмиш зазначає, що питання визначення терміну «правоохоронні органи» досі викликає наукові суперечки, і через це необхідно систематизувати всі правоохоронні органи та використовувати цей термін як науково-узагальнюючий, що дозволить більш чітко окреслити їхню роль і місце в державній системі [76, с.79-84].

В узагальненому вигляді правоохоронні органи можна визначити як сукупність спеціалізованих державних органів, наділених правом застосовувати заходи юридичної відповідальності та інші владні повноваження з метою захисту суспільних інтересів, прав і свобод людини, а також конституційного ладу (Табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Нормативно-правове закріплення правоохоронної діяльності в Україні

Нормативно-правовий акт	Стаття	Зміст визначення / характеристика
Закон України «Про Національну поліцію»[54]	ст. 2	Поліція є державним органом виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності та підтримання публічної безпеки і порядку.
Закон України «Про прокуратуру»[57]	ст. 1	Прокуратура України становить єдину систему, яка здійснює функції підтримання публічного обвинувачення, представництва інтересів держави в суді та нагляду за дотриманням законів.
Закон України «Про Службу безпеки України»[58]	ст. 1	СБУ є спеціальним державним органом з правоохоронними функціями, який забезпечує державну безпеку України.

Історія формування поняття «правоохоронні органи» в українському законодавстві має власну динаміку. У перші роки незалежності України цей термін використовувався переважно у науковій літературі та в офіційних

документах без чіткого визначення. Ситуація змінилася із прийняттям Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 23 грудня 1993 року, де вперше було надано перелік органів, що належать до правоохоронних. Зокрема, до них віднесено: органи прокуратури, внутрішніх справ, служби безпеки, митні органи, органи охорони державного кордону, органи державної податкової служби, органи і установи виконання покарань та інші. Таким чином, саме цей закон уперше нормативно закріпив термін «правоохоронні органи» і окреслив їхній суб'єктний склад.

У подальшому зміни у правовій системі та реформування силових структур вплинули і на розуміння цього поняття. Наприклад, після створення у 2015 році Національної поліції України (замість міліції) законодавство почало акцентувати увагу на сервісній природі поліції, що слугує суспільству та забезпечує захист прав і свобод громадян. У той же час до системи правоохоронних органів перестали відносити податкову міліцію, а функції контролю було передано новоствореним органам - Державному бюро розслідувань (2016 р.), Національному антикорупційному бюро України (2014 р.), Спеціалізованій антикорупційній прокуратурі тощо[48].

Сучасна правова доктрина розглядає поняття «правоохоронні органи» значно ширше - як комплекс державних органів, що реалізують завдання із захисту конституційного ладу, протидії злочинності, підтримання громадського порядку та забезпечення прав і свобод людини. Водночас уніфікованого переліку правоохоронних органів на рівні єдиного нормативно-правового акта нині немає, що зумовлює певні наукові дискусії та практичні труднощі в їхньому визначенні.

Правоохоронні органи виконують широкий спектр завдань, які охоплюють різні сфери суспільного життя та спрямовані на забезпечення стабільності, правопорядку і безпеки громадян. Їхня діяльність не обмежується лише класичним розумінням «охорони порядку», а включає комплекс важливих напрямів, що мають як правовий, так і соціальний характер (Рис. 1.1).

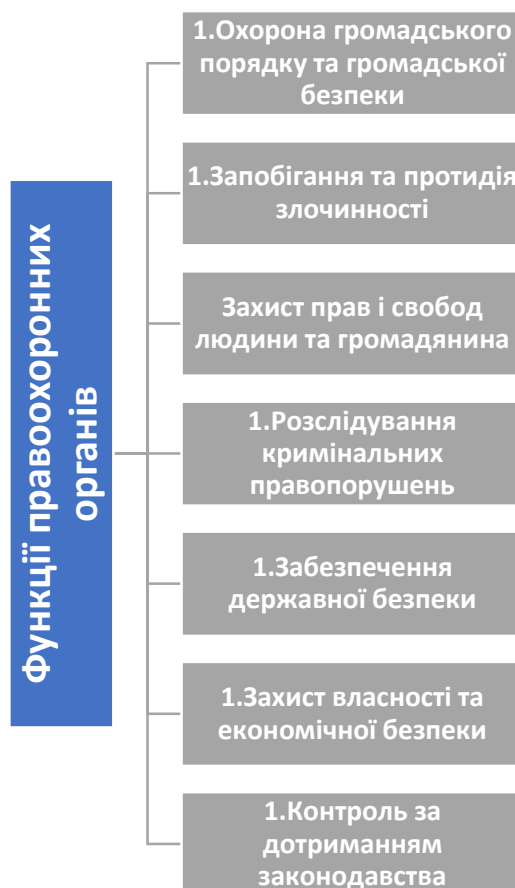

Рис. 1.1 Основні функції правоохоронних органів

Джерело: складено автором на основі [72, с.391-394]

Одним із ключових напрямів діяльності є охорона громадського порядку та громадської безпеки. Правоохоронні органи забезпечують спокій у суспільстві, здійснюють превентивні заходи, спрямовані на запобігання правопорушенням, контролюють дотримання правил поведінки у громадських місцях, а також охороняють порядок під час проведення масових заходів. Це створює умови для нормального функціонування суспільства і гарантує безпеку кожного громадянина.

Важливим завданням є захист прав і свобод людини та громадянина. Правоохоронні органи реагують на факти порушення прав, протидіють проявам дискримінації, насильства чи незаконного обмеження свобод. Таким чином, вони виступають гарантом реалізації конституційних прав і свобод, закріплених у ст. 3 Конституції України, яка визначає людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку найвищою соціальною цінністю.

Не менш значущою функцією є запобігання та протидія злочинності. Це включає як проведення профілактичних заходів, так і активну боротьбу з організованою злочинністю, тероризмом, корупцією та іншими небезпечними явищами. Ефективність цієї функції прямо впливає на рівень безпеки держави та довіру громадян до влади.

Особливе місце посідає розслідування кримінальних правопорушень. Правоохоронні органи здійснюють досудове розслідування, збирають докази, встановлюють обставини злочину та передають справу до суду для подальшого розгляду. Ця діяльність вимагає високого рівня професіоналізму та суворого дотримання процесуальних норм.

В умовах сучасних загроз вагоме значення має забезпечення державної безпеки. Сюди належать протидія шпигунству, диверсіям, сепаратизму, кібератакам та іншим проявам, які становлять загрозу національним інтересам України. Особливо ця функція актуалізувалася у зв'язку з воєнним станом та триваючою збройною агресією.

Окремим напрямом є захист власності та економічної безпеки. Правоохоронні органи борються з економічними злочинами, шахрайством, фінансовими махінаціями та іншими правопорушеннями у сфері господарської діяльності, адже економічна стабільність є основою розвитку держави.

Важливою складовою діяльності також виступає контроль за дотриманням законодавства. Йдеться про забезпечення виконання законів усіма суб'єктами правовідносин, від фізичних осіб до великих підприємств та органів державної влади. Така діяльність сприяє утвердженню принципу верховенства права в державі [63, с.63-64].

Таким чином, завдання правоохоронних органів охоплюють не лише сферу безпеки, а й ширший комплекс суспільно значущих напрямів, які безпосередньо впливають на політичну, економічну та соціальну стабільність держави.

Система правоохоронних органів України є складною та багатофункціональною, оскільки охоплює різні інституції, кожна з яких виконує специфічні завдання у сфері забезпечення правопорядку та безпеки. Центральне

місце у цій системі займає Національна поліція України, яка є основним органом у сфері охорони громадського порядку, забезпечення безпеки громадян та протидії злочинності. Водночас важливу роль відіграє Служба безпеки України (СБУ), що відповідає за захист державної безпеки, здійснює боротьбу з тероризмом, шпигунством і диверсійною діяльністю. Більш детальну класифікацію подамо у вигляді таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Система правоохоронних органів України та їх основні завдання

Правоохоронний орган	Основні завдання	Законодавча база
Національна поліція України	Забезпечення громадського порядку, безпеки громадян, протидія злочинності	Закон України «Про Національну поліцію», ст. 2[54]
Служба безпеки України (СБУ)	Захист державної безпеки, боротьба з тероризмом, шпигунством і диверсіями	Закон України «Про Службу безпеки України», ст. 1 [58]
Прокуратура України	Процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, представництво інтересів держави в суді, нагляд за дотриманням законів	Закон України «Про прокуратуру», ст. 1 [57]
Державне бюро розслідувань (ДБР)	Розслідування злочинів, вчинених високопосадовцями, суддями та працівниками правоохоронних органів	Закон України «Про Державне бюро розслідувань», ст. 1 [47]
Національне антикорупційне бюро України (НАБУ)	Викриття та розслідування корупційних злочинів серед посадових осіб	Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України», ст. 1 [52]
Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП)	Підтримка публічного обвинувачення у справах про корупцію	Закон України «Про САП», ст. 1 [46]
Державна прикордонна служба України	Охорона державного кордону, протидія нелегальній міграції та контрабанді	Закон України «Про Державну прикордонну службу України», ст. 1[49]
Державна міграційна служба України	Контроль за дотриманням міграційного законодавства	Закон України «Про імміграцію та міграційні процеси в Україні», ст. 1[51]
Інші органи (підрозділи Національної гвардії)	Виконання правоохоронних функцій у особливих випадках (охорона порядку, забезпечення безпеки)	Закон України «Про Національну гвардію України», ст. 1 [53]

Така класифікація відображає багатовимірність правоохоронної системи, де кожен орган виконує свої специфічні завдання, але всі вони спрямовані на єдину мету - забезпечення законності та правопорядку.

Правоохоронні органи відіграють надзвичайно важливу роль у забезпеченні стабільності суспільства та функціонуванні держави. Їхня діяльність спрямована на підтримку законності, охорону прав і свобод громадян, а також захист конституційного ладу. Саме через роботу правоохоронних органів забезпечується дотримання правопорядку, що є основою для розвитку демократичних інститутів і ефективного функціонування державної системи.

Однією з ключових функцій правоохоронної системи є профілактика та протидія злочинності, що є однією з основних загроз національній безпеці. Правоохоронні органи не лише реагують на вже скоєні злочини, а й здійснюють превентивну діяльність, запобігаючи виникненню правопорушень. Це забезпечує захист суспільства від небезпечних явищ, сприяє зміцненню довіри громадян до державних інституцій та підтриманню соціальної стабільності.

Правоохоронні органи також виконують функцію реалізації принципу верховенства права. Вони гарантують, що закони виконуються усіма суб'єктами правовідносин, незалежно від статусу чи посадового положення, тим самим формуючи основу справедливого суспільного порядку. Виконання цих завдань вимагає високого професіоналізму, чіткої організації та взаємодії між різними структурами системи, що забезпечує комплексний захист державних та суспільних інтересів [57, с.673-676].

Ще однією важливою складовою є зміцнення довіри суспільства до державних інституцій. Коли громадяни відчують, що їхні права і свободи надійно захищені, а порушники притягуються до відповідальності, це сприяє формуванню позитивного соціального клімату, підтримці громадського порядку та зміцненню легітимності органів влади.

Особливої уваги набуває роль правоохоронної системи у кризових ситуаціях, зокрема в умовах воєнного стану. У таких умовах діяльність правоохоронних органів стає ключовим фактором підтримки стабільності,

охорони населення, протидії злочинності та забезпечення виконання законів, навіть у надзвичайних обставинах. Це дозволяє державі оперативно реагувати на загрози, захищати національні інтереси та забезпечувати порядок у суспільстві.

Таким чином, правоохоронні органи виконують не лише реагуючу функцію щодо правопорушень, але й формують фундамент правопорядку в державі. Вони виступають важливим інструментом реалізації державних функцій у сфері захисту прав людини, громадської безпеки та національної безпеки, забезпечуючи комплексний підхід до збереження стабільності суспільства у мирний та кризовий періоди.

1.2. Нормативно-правове забезпечення діяльності правоохоронних органів

Діяльність правоохоронних органів в Україні регламентується багаторівневою системою нормативно-правових актів, яка поєднує конституційні положення, спеціальні закони, підзаконні акти та міжнародні стандарти. Це дозволяє забезпечити чітку організацію роботи органів, регламентацію їх повноважень та відповідальність за порушення закону, а також інтеграцію національної системи у світову правову практику.

На найвищому рівні правовою основою для функціонування правоохоронних органів є Конституція України. Вона закріплює принципи правової держави, гарантує права і свободи людини, визначає правові основи діяльності органів державної влади та контроль за їхніми діями. Зокрема, Конституція закріплює права громадян на захист від злочинів, встановлює принцип верховенства права та визначає роль держави у забезпеченні громадського порядку [56].

На другому рівні нормативно-правового забезпечення діяльності правоохоронних органів України розташовуються спеціальні закони, які детально визначають функції, завдання та повноваження кожного конкретного

органу. Вони є ключовими документами, що регламентують організацію роботи правоохоронних структур, визначають правовий статус працівників, порядок виконання службових обов'язків, а також механізми взаємодії між різними підрозділами.

Одним із таких законів є Закон України «Про Національну поліцію» [54], який регламентує діяльність поліції у сфері охорони громадського порядку, захисту прав і свобод людини та протидії злочинності. Документ встановлює повноваження поліції у забезпеченні безпеки громадян, охороні суспільного порядку та підтриманні публічного спокою. Він визначає, що поліція є державним органом виконавчої влади, який підпорядковується принципам верховенства права, демократичного контролю та відкритості у взаємодії з громадськістю. Закон також визначає порядок реагування на правопорушення, процедури проведення профілактичних заходів, а також механізми запобігання злочинності та забезпечення оперативного реагування на загрози.

Ще одним важливим нормативним актом є Закон України «Про Службу безпеки України» [58], який регулює діяльність спеціального державного органу, що відповідає за забезпечення державної безпеки. Закон визначає повноваження СБУ у сфері протидії тероризму, шпигунству, диверсійній діяльності та іншим загрозам національній безпеці. Він закріплює функції Служби безпеки у зборі та аналізі інформації, запобіганні потенційним загрозам, а також у координації діяльності з іншими правоохоронними та військовими органами. Закон спрямований на те, щоб СБУ могла ефективно виконувати свої завдання в умовах загроз внутрішньої та зовнішньої безпеки держави.

Особливе значення має Закон України «Про прокуратуру» [57], який встановлює систему прокуратури та її основні повноваження. Цей закон визначає діяльність прокуратури у сфері нагляду за додержанням законів, представництва інтересів держави в суді та процесуального керівництва досудовим розслідуванням. Закон закріплює право прокурорів здійснювати нагляд за законністю дій правоохоронних органів, контролювати дотримання прав і свобод громадян під час слідчих і процесуальних дій, а також

підтримувати публічне обвинувачення у суді. Це дозволяє забезпечити законність та ефективність кримінального процесу, захист державних інтересів та прав громадян.

Не менш важливим є Закон України «Про правовий режим воєнного стану» [56], який регулює діяльність правоохоронних органів у специфічних умовах воєнного стану. Він встановлює порядок взаємодії правоохоронних органів з військовими формуваннями, визначає спеціальні повноваження для забезпечення безпеки населення та охорони громадського порядку, а також регламентує обмеження, які можуть застосовуватися під час воєнного стану. Закон спрямований на збереження стабільності в державі, забезпечення ефективного реагування на загрози та підтримання безпеки громадян у надзвичайних обставинах.

Спеціальні закони України створюють правову основу для діяльності правоохоронних органів, чітко регламентуючи їхні функції, завдання, повноваження та взаємодію між собою, що є необхідною умовою для ефективного забезпечення правопорядку, громадської та державної безпеки.

Окрім законів, значне місце займають підзаконні акти, серед яких постанови Кабінету Міністрів України, накази та розпорядження Міністерства внутрішніх справ, Служби безпеки, прокуратури та інших відомств. Ці документи деталізують організаційну структуру органів, регламентують внутрішні процедури, порядок взаємодії між підрозділами та механізми виконання службових завдань.

Не менш важливими є міжнародні договори та стандарти, до яких Україна приєдналася, зокрема Конвенція ООН проти корупції, міжнародні стандарти Європейського Союзу та Ради Європи у сфері захисту прав людини та діяльності правоохоронних органів. Вони встановлюють правила взаємодії із закордонними органами, вимоги до дотримання прав людини під час слідчих дій, а також визначають стандарти проведення досудового розслідування.

Для наочності нормативно-правове забезпечення діяльності правоохоронних органів України можна представити у вигляді таблиці 1.3

Таблиця 1.3

Нормативно-правове забезпечення діяльності правоохоронних органів України

Рівень нормативного забезпечення	Приклади	Основний зміст
Конституційний	Конституція України	Визначає основи діяльності держави та правоохоронних органів, гарантує права і свободи людини, закріплює принцип верховенства права.
Спеціальні закони	«Про Національну поліцію», «Про СБУ», «Про прокуратуру», «Про правовий режим воєнного стану»	Регламентують функції та повноваження окремих органів, їх структуру, завдання у сфері правопорядку та безпеки.
Підзаконні акти	Постанови Кабінету Міністрів, накази МВС та інших органів	Деталізують порядок організації роботи, внутрішні процедури, механізми контролю та взаємодії підрозділів.
Міжнародні договори та стандарти	Конвенції ООН, стандарти Ради Європи, ЄС	Встановлюють правила дотримання прав людини, стандарти досудового розслідування, порядок міжнародного співробітництва.

Джерело: складено автором на основі [73]

Нормативно-правове забезпечення діяльності правоохоронних органів в Україні має багаторівневий характер і забезпечує чітку регламентацію їхніх функцій, повноважень та механізмів взаємодії між різними структурами. Воно створює правову основу для ефективного виконання завдань у сфері охорони правопорядку, захисту прав і свобод громадян, а також державної та громадської безпеки. Крім того, інтеграція міжнародних стандартів у діяльність українських правоохоронних органів сприяє дотриманню прав людини, підвищує прозорість та професіоналізм роботи правоохоронців і забезпечує відповідність світовим практикам у сфері правопорядку. Важливо також зазначити, що постійне оновлення законодавства, прийняття нових спеціальних та підзаконних актів дозволяє адаптувати діяльність правоохоронних органів до сучасних викликів, зокрема у сфері протидії кіберзлочинності, тероризму та корупції. Така правова база є необхідною умовою для формування системи правоохоронних органів,

здатної ефективно реагувати на зміни у соціально-політичному та безпековому середовищі держави.

У підсумку, комплексне нормативно-правове забезпечення діяльності правоохоронних органів сприяє зміцненню довіри громадян до державних інституцій, утвердженню верховенства права та підтриманню стабільності в суспільстві, що є однією з ключових передумов ефективного функціонування правової держави.

1.3. Особливості роботи правоохоронних органів в умовах надзвичайних та воєнних станів. Міжнародний досвід діяльності правоохоронних органів у кризових ситуаціях

Діяльність правоохоронних органів в умовах надзвичайних і воєнних станів має специфічний характер, оскільки в таких ситуаціях суспільство та держава стикаються з підвищеними ризиками для національної безпеки, громадського порядку та життя громадян. Правовий режим надзвичайного стану встановлюється для запобігання або ліквідації надзвичайних ситуацій, що можуть загрожувати нормальному функціонуванню суспільства, державних інституцій та безпеці населення. У свою чергу, воєнний стан вводиться у випадку агресії проти держави, військових дій або загрози територіальній цілісності, і передбачає більш широкий спектр спеціальних заходів для захисту держави та забезпечення правопорядку.

В умовах таких надзвичайних режимів правоохоронні органи отримують розширені повноваження, що дозволяють їм ефективно реагувати на загрози. Вони здійснюють контроль за дотриманням встановлених обмежень, координують діяльність з військовими формуваннями та іншими органами державної влади, а також безпосередньо виконують завдання щодо охорони громадського порядку та безпеки населення. Діяльність правоохоронців у цей

період включає як традиційні функції - боротьбу зі злочинністю та підтримання порядку, так і спеціалізовані завдання, характерні для кризових умов [8, с.43-51].

Серед специфічних завдань, що постають перед правоохоронними органами в умовах надзвичайного та воєнного стану, виділяють охорону стратегічно важливих об'єктів, таких як державні адміністративні установи, інфраструктурні об'єкти, енергетичні та транспортні вузли. Важливим завданням є контроль за дотриманням комендантської години, запобігання диверсіям та терористичним актам, а також протидія мародерству та іншим проявам соціальної нестабільності.

У цей період можуть застосовуватися обмеження прав і свобод громадян, передбачені законами та указами Президента України. Мова йде, зокрема, про тимчасове обмеження свободи пересування, права на зібрання та мітинги, певних аспектів інформаційної діяльності. Роль правоохоронних органів полягає у забезпеченні законності таких обмежень, попередженні зловживань і захисті населення від незаконних дій третіх осіб.

Для наочності основні напрямки діяльності правоохоронних органів під час надзвичайного та воєнного стану можна представити схематично (Рис. 1.2).

Рис. 1.2 Основні завдання та повноваження правоохоронних органів у період надзвичайного та воєнного стану

Джерело: складено автором на основі [80, с.352-357]

Отже, робота правоохоронних органів у період надзвичайного та воєнного стану відрізняється підвищеною відповідальністю, необхідністю оперативного реагування на надзвичайні загрози, координацією з іншими державними структурами та одночасним забезпеченням балансу між громадською безпекою і захистом прав і свобод громадян.

Досвід міжнародних країн у сфері діяльності правоохоронних органів у кризових ситуаціях має велике значення для України, оскільки дозволяє вивчати ефективні практики організації роботи поліції, спецслужб та інших силових структур під час надзвичайних станів, воєнних конфліктів, терористичних загроз, природних катастроф та інших кризових ситуацій. Аналіз міжнародної практики дає змогу визначити ключові методи координації, управління ресурсами та інтеграції різних відомств, що особливо актуально в умовах воєнного стану та зростаючої кількості гібридних загроз. Такі практики не лише підвищують оперативність реагування, але й дозволяють ефективніше організовувати превентивну роботу та забезпечувати безпеку населення в умовах надзвичайних ситуацій.

У країнах Європейського Союзу діяльність правоохоронних органів у період кризових ситуацій ґрунтується на комплексному та багаторівневому підході до безпеки, який передбачає тісну взаємодію поліції, спеціальних служб, органів місцевого самоврядування, рятувальних служб, а також залучення цивільного населення. Такий підхід дозволяє координувати зусилля всіх зацікавлених структур, забезпечувати швидке реагування на надзвичайні ситуації та мінімізувати негативні наслідки для населення.

Наприклад, у Німеччині широко застосовується практика створення інтегрованих кризових центрів, де представники поліції, пожежних служб, медичних установ та органів місцевого самоврядування координують свої дії у режимі реального часу. Це дозволяє обмінюватися актуальною інформацією, відстежувати розвиток ситуації, оперативно розподіляти ресурси та приймати управлінські рішення на основі спільної оцінки ризиків. Крім того, у Німеччині активно використовуються мобільні командні пункти, які можуть швидко

переміщатися до зон кризових подій, а також системи електронного оповіщення населення, що дають змогу терміново повідомляти громадян про небезпеки та необхідні дії [29, с.113-117].

У Франції інтегровані кризові центри не лише координують оперативні дії, але й забезпечують відновлення громадського порядку після масових заворушень, терористичних актів або природних катастроф. Працівники центрів здійснюють планування евакуації населення, організовують логістичне забезпечення постраждалих та координацію гуманітарної допомоги. Особливу увагу приділяють підготовці резервних волонтерських груп, навчання яких включає навички надання першої допомоги, психологічної підтримки та взаємодії з правоохоронцями.

У цих країнах також активно застосовуються системи раннього попередження, які включають інтеграцію різних каналів комунікації: SMS-повідомлення, мобільні додатки, радіо та телебачення. Така багаторівнева система інформування населення дозволяє не лише швидко передавати важливу інформацію, але й підвищувати обізнаність громадян про дії у разі кризової ситуації, формувати у населення навички поведінки під час надзвичайних подій та зменшувати паніку [39,с.358-360].

У Сполучених Штатах система забезпечення правопорядку та безпеки у кризових умовах має багаторівневу, добре структуровану організацію, що поєднує дії федеральних, штатних і місцевих органів влади. Федеральні агентства, такі як Федеральне бюро розслідувань (ФБР), Департамент внутрішньої безпеки (DHS) та Міністерство юстиції, тісно співпрацюють із місцевими і штатними поліцейськими підрозділами, а також із службами пожежної безпеки, медичними установами та цивільними рятувальними організаціями. Така багаторівнева взаємодія дозволяє оперативно обмінюватися інформацією, координувати реагування на кризові події та швидко мобілізувати ресурси у разі надзвичайних ситуацій.

Однією з ключових практик США є застосування комплексних антитерористичних програм і превентивних заходів, які включають аналіз

потенційних загроз, оцінку ризиків та розробку спеціальних сценаріїв реагування. Для цього створюються централізовані бази даних підозрілих осіб та організацій, які систематично оновлюються і використовуються для відстеження потенційних загроз. Крім того, здійснюється контроль критично важливих об'єктів, таких як аеропорти, залізничні та транспортні вузли, енергетичні підприємства, урядові установи та комунальна інфраструктура, що забезпечує безперервну роботу державних і соціальних систем у кризових ситуаціях [31].

Велику увагу приділяють навчальній роботі серед правоохоронців. Проводяться регулярні навчання, імітаційні тренінги та навчальні сценарії надзвичайних ситуацій, включаючи теракти, масові заворушення, природні катастрофи та кіберінциденти. Такі тренінги допомагають відпрацьовувати навички координації дій між різними структурами, швидке прийняття рішень у стресових умовах та ефективну комунікацію між підрозділами. Особливо ці практики проявляються під час організації безпеки великих масових заходів - спортивних чемпіонатів, національних свят, міжнародних конференцій та самітів, де одночасно присутні тисячі людей, а ризик надзвичайних ситуацій значно підвищується.

Окрему роль у системі США відіграє кібербезпека. Федеральні та місцеві правоохоронні органи спільно з приватними компаніями здійснюють постійний моніторинг та захист інформаційних систем від кібератак, що може загрожувати роботі державних установ, банківської системи, транспортної та енергетичної інфраструктури. Для цього використовуються сучасні технології штучного інтелекту та аналізу великих даних, що дозволяє виявляти потенційні загрози ще на ранніх етапах та запобігати масштабним збоям у критично важливих сферах [66].

Країни, які мали досвід воєнних конфліктів, таких як Ізраїль, Сербія, Боснія та Герцеговина, пропонують специфічний і цінний досвід організації діяльності правоохоронних органів у умовах постійних загроз та нестабільності. Ізраїль, який протягом десятиліть стикається з ризиком терористичних актів, диверсійних операцій та ракетних обстрілів, сформував високорозвинену

систему інтеграції поліції, спецслужб та військових структур. Основними елементами цієї системи є постійний моніторинг потенційних загроз на національному та регіональному рівнях, координація антитерористичних підрозділів, а також захист стратегічно важливих об'єктів, таких як аеропорти, електростанції, залізничні та транспортні вузли, водні ресурси та інші критично важливі об'єкти інфраструктури. Додатково, Ізраїль активно застосовує превентивні операції, оперативне реагування на надзвичайні ситуації, навчання та тренінги персоналу, розробку сценаріїв кризових ситуацій, що дозволяє максимально скоротити час реагування та мінімізувати ризики для населення. Також велика увага приділяється роботі з місцевими громадами та інформуванню населення про потенційні загрози, що сприяє підвищенню довіри громадян до правоохоронних структур та стабільності суспільного порядку [69].

У Сербії та Боснії та Герцеговині досвід постконфліктного відновлення виявив важливість адаптивних і комплексних підходів до відновлення правопорядку в умовах соціальної та економічної нестабільності. Після збройних конфліктів у 1990-х роках міжнародні поліцейські місії активно інтегрувалися з національними структурами, здійснюючи підготовку місцевих правоохоронців, обмін досвідом із міжнародними експертами, запровадження сучасних методів досудового розслідування та створення ефективних систем моніторингу та контролю за дотриманням законів. Зокрема, у Боснії та Герцеговині була впроваджена практика спільного патрулювання міжнародних і національних поліцейських підрозділів у найбільш небезпечних районах, що дозволяло швидко реагувати на конфліктні ситуації та запобігати ескалації насильства. У Сербії увага приділялась не лише відновленню фізичної безпеки, але й соціально-психологічній адаптації населення, реабілітації колишніх учасників конфлікту та залученню громадян до програм превентивної безпеки, що сприяло стабілізації суспільства та зменшенню рівня злочинності [39,41].

Міжнародний досвід може бути корисним для України в декількох ключових напрямках. По-перше, це інтеграція силових структур, коли поліція, спецслужби та військові підрозділи працюють у єдиному інформаційному та

командному просторі, що підвищує ефективність реагування на загрози та скорочує час на прийняття рішень. По-друге, це досвід у сфері кібербезпеки та захисту інформаційних систем, що дозволяє протидіяти кібератакам, захищати критично важливі об'єкти та забезпечувати безперервність роботи державних інституцій. По-третє, антитерористична діяльність та превентивні заходи, запозичені з Ізраїлю, США та ЄС, допомагають ефективніше реагувати на терористичні загрози, організовувати навчання персоналу, вдосконалювати систему моніторингу підозрілих осіб та координувати дії різних відомств.

Ще одним важливим аспектом є дотримання міжнародних стандартів досудового розслідування та прав людини, що дозволяє забезпечити баланс між безпекою та правами громадян. Це включає суворе дотримання процедурних гарантій, контроль за законністю обмежень прав і свобод, забезпечення прозорості діяльності правоохоронних органів та захист прав потерпілих у кризових умовах. Наприклад, у країнах ЄС широко застосовуються механізми зовнішнього контролю за діями правоохоронців під час надзвичайних ситуацій, що дозволяє зменшити ризики зловживання владою та підвищує довіру населення до державних інституцій[7].

Таким чином, міжнародний досвід свідчить, що ефективна діяльність правоохоронних органів у кризових умовах базується на інтегрованому підході, превентивних заходах, високому рівні координації між відомствами та дотриманні стандартів прав людини. Для України адаптація цих практик може стати важливим інструментом підвищення ефективності правоохоронної діяльності в умовах воєнного стану, гібридних загроз, масових надзвичайних ситуацій та інших кризових умов, сприяючи захисту громадян та стабільності держави.

Отже, узагальнюючи результати проведеного дослідження теоретико-правових засад функціонування правоохоронних органів, слід зазначити, що вони є одними з ключових інституцій державної влади, діяльність яких спрямована на охорону правопорядку, захист конституційного ладу, забезпечення безпеки громадян та держави в цілому. Незважаючи на відсутність

єдиного законодавчо закріпленого визначення поняття «правоохоронні органи», у науковій літературі та практичній площині вони розглядаються як сукупність спеціалізованих державних установ, наділених владними повноваженнями у сфері боротьби зі злочинністю, охорони громадського порядку та забезпечення верховенства права. Важливим є те, що функції цих органів не обмежуються лише реагуванням на правопорушення, адже їхня діяльність охоплює також превентивні заходи, спрямовані на попередження злочинності, формування правової культури та підтримання довіри суспільства до державних інституцій.

Система правоохоронних органів України є складною та багатокомпонентною. До неї входять Національна поліція, Служба безпеки України, прокуратура, Державне бюро розслідувань, Національне антикорупційне бюро України, Спеціалізована антикорупційна прокуратура, Державна прикордонна служба, Державна міграційна служба та інші органи. Кожен із них має свої завдання та повноваження, однак їх об'єднує спільна мета - забезпечення законності, громадської безпеки та захист прав людини. Важливою ознакою сучасного етапу розвитку системи є потреба в ефективній координації між цими структурами, оскільки лише у тісній взаємодії вони можуть досягти належних результатів у протидії злочинності та реагуванні на виклики безпеки.

Правові засади діяльності правоохоронних органів в Україні ґрунтуються на Конституції України, яка визначає загальні принципи їх функціонування, а також на низці спеціальних законів та підзаконних актів, що регулюють повноваження, порядок роботи та взаємодію між різними структурами. Окрім того, суттєве значення мають міжнародні договори та стандарти, які Україна зобов'язалася імплементувати у своє законодавство, що сприяє гармонізації національної системи із європейськими та світовими практиками [29, с.113-116].

Особливе місце у діяльності правоохоронних органів займає їх функціонування в умовах надзвичайних та воєнних станів. У таких ситуаціях вони отримують додаткові повноваження, спрямовані на захист громадян, підтримання публічної безпеки та охорону стратегічних об'єктів. Зокрема,

йдеться про протидію диверсійним і терористичним загрозам, боротьбу з мародерством, контроль за дотриманням комендантської години, а також забезпечення порядку у місцях масового перебування населення. Це свідчить про їхню надзвичайно важливу роль у збереженні стабільності суспільства та функціонуванні держави в кризових умовах.

Вивчення міжнародного досвіду дозволило встановити, що у багатьох країнах світу правоохоронні органи в кризових ситуаціях демонструють ефективність завдяки інтеграції силових структур, застосуванню сучасних технологій, розвитку системи кіберзахисту та налагодженню тісної співпраці з місцевими громадами. Для України ці аспекти є надзвичайно важливими, адже вітчизняна правоохоронна система перебуває на етапі реформування та потребує врахування найкращих світових практик у своїй діяльності.

Отже, правоохоронні органи виступають фундаментальним елементом державної системи забезпечення правопорядку та безпеки. Вони не лише реагують на правопорушення, а й формують умови для стабільного розвитку суспільства, дотримання прав людини та зміцнення національної безпеки. У кризових ситуаціях їхня роль зростає, оскільки саме вони стають гарантом державної стабільності та інструментом захисту громадян від зовнішніх і внутрішніх загроз.

Висновки до розділу 1

У результаті аналізу теоретико-правових засад функціонування правоохоронних органів можна зробити кілька ключових висновків. По-перше, правоохоронні органи відіграють центральну роль у забезпеченні законності, охороні прав і свобод громадян, підтриманні громадського порядку та протидії злочинності. Вони є невід'ємною складовою правової держави, гарантують стабільність суспільного життя та виконують як класичні функції охорони

порядку, так і соціально значущі завдання, спрямовані на захист конституційного ладу, економічної безпеки та державної стабільності.

По-друге, нормативно-правове забезпечення діяльності правоохоронних органів в Україні має багаторівневий характер і включає Конституцію, спеціальні закони, підзаконні акти та міжнародні стандарти. Це створює правову основу для чіткого визначення функцій, повноважень та взаємодії між різними органами, забезпечує ефективність їх роботи та інтеграцію у міжнародну правову практику. Водночас постійне оновлення законодавства дозволяє адаптувати діяльність правоохоронних органів до сучасних викликів, зокрема у сфері протидії корупції, кіберзлочинності та тероризму.

По-третє, робота правоохоронних органів у надзвичайних та воєнних станах відрізняється підвищеною складністю і відповідальністю. У таких умовах вони отримують розширені повноваження для охорони стратегічно важливих об'єктів, підтримання громадського порядку, контролю за обмеженнями прав і свобод, а також координації з військовими та іншими державними структурами. Ефективне виконання цих функцій потребує високого рівня професіоналізму, оперативності, організованості та здатності до швидкого реагування на загрози.

По-четверте, міжнародний досвід діяльності правоохоронних органів у кризових ситуаціях демонструє значущість інтегрованих підходів, багаторівневої координації, систем раннього попередження та регулярного навчання персоналу. Країни з різним досвідом кризових ситуацій, включно з ЄС, США та Ізраїлем, показують ефективність застосування превентивних заходів, інтеграції поліції, спецслужб і військових структур, а також активної взаємодії з місцевими громадами. Це дозволяє не лише підвищувати оперативність реагування на загрози, але й зміцнювати довіру громадян до правоохоронних органів та стабільність суспільного порядку.

Таким чином, сучасна система правоохоронних органів України є багатофункціональною та складною, об'єднуючи різні інституції з конкретними завданнями, що разом спрямовані на забезпечення законності, правопорядку та безпеки громадян. Її ефективне функціонування базується на законодавчій

основі, професіоналізмі персоналу, взаємодії між органами та врахуванні міжнародного досвіду, що дозволяє формувати комплексний підхід до захисту державних, суспільних та індивідуальних інтересів у мирний і кризовий періоди.

РОЗДІЛ 2. ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

2.1. Перелік правоохоронних органів у Рівненській області. Основні напрями їх діяльності в умовах воєнного стану

Правоохоронна система Рівненської області є багаторівневою та включає цілу низку органів, які забезпечують охорону громадського порядку, протидію злочинності, захист державної безпеки, боротьбу з корупцією та організованою злочинністю. Основними складовими цієї системи є Національна поліція, прокуратура, Служба безпеки України, підрозділи Державної прикордонної служби, а також допоміжні спеціалізовані структури. Кожен із цих органів виконує власні функції, але їхня діяльність тісно пов'язана між собою.

Головне управління Національної поліції в Рівненській області було створене у 2015 році в результаті проведення комплексної реформи правоохоронної системи України, яка передбачала заміну міліції на поліцію та перехід до нової моделі правоохоронних органів, що функціонують відповідно до європейських стандартів. Від моменту створення управління виконує надзвичайно важливу місію, яка полягає у забезпеченні публічного порядку, захисті прав і свобод громадян, протидії злочинності та підтриманні громадської безпеки на території всієї Рівненщини.

Особливе місце в організації діяльності ГУНП займає керівництво, яке визначає основні напрями розвитку поліції регіону, здійснює стратегічне планування та контроль за роботою всіх підрозділів. Саме завдяки злагодженій роботі управлінської ланки забезпечується координація діяльності апарату та територіальних відділів, що дозволяє ефективно реагувати на виклики, у тому числі пов'язані з воєнним станом. Очолює Головне управління полковник поліції Віктор Миколайович Шанський, який як начальник ГУНП відповідає за загальне керівництво правоохоронною системою в області [5].

Йому допомагають заступники, які курують окремі напрями діяльності. Зокрема, полковник поліції Юрій Валентинович Майоров виконує функції

заступника начальника управління та водночас очолює слідче управління, забезпечуючи організацію і контроль за досудовим розслідуванням. Полковник поліції Роман Борисович Іващенко займає посаду заступника начальника ГУНП і керує кримінальною поліцією, яка відповідає за боротьбу з організованою злочинністю та іншими тяжкими правопорушеннями. В управлінні також працює полковник поліції Руслан Петрович Стрельбіцький, який виконує обов'язки заступника начальника та бере участь у координації ключових підрозділів. Своєю чергою, полковник поліції Павло Дмитрович Баранник також є заступником начальника ГУНП та відповідає за низку організаційних і службових питань.

Керівництво Головного управління Національної поліції в Рівненській області відіграє ключову роль у забезпеченні стабільності та безпеки регіону, адже саме його діяльність визначає ефективність усієї правоохоронної системи. У сучасних умовах війни їхня робота набуває особливого значення, адже вимагає від керівників не лише високого професіоналізму, але й здатності швидко ухвалювати рішення, координувати взаємодію з військовими формуваннями, місцевою владою та громадськістю, забезпечуючи належний рівень правопорядку навіть у надзвичайно складних обставинах.

Найбільшу організаційну та територіальну мережу в області має Головне управління Національної поліції в Рівненській області (ГУНП). Воно включає як центральний апарат, так і численні районні відділи та відокремлені підрозділи. У структурі управління виділяються підрозділи кримінальної поліції, патрульної поліції, поліції особливого призначення, а також допоміжні служби, які забезпечують кадрову, інформаційну, фінансову та логістичну підтримку [5].

Ключові напрями роботи поліції в регіоні - це боротьба зі злочинністю, охорона стратегічних об'єктів, розслідування кримінальних проваджень, протидія наркозлочинності, забезпечення міграційного контролю, запобігання корупції, а також підтримання правопорядку в умовах воєнного стану.

Особливістю роботи правоохоронних органів у воєнний час є посилення кадрового забезпечення та необхідність швидкого реагування на виклики,

пов'язані з диверсійною діяльністю, контрабандою, мародерством, інформаційними атаками та кіберзлочинністю. Саме тому ГУНП активно взаємодіє із Службою безпеки України, прокуратурою та прикордонними підрозділами (Табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Основні структурні підрозділи ГУНП у Рівненській області

Рівень	Структурні підрозділи	Основні функції
Апарат ГУНП	Керівництво, слідче управління, відділ дізнання, управління кримінальної поліції (карний розшук, боротьба з наркозлочинністю, міграційна поліція, оперативна служба, технічні заходи, кримінальний аналіз), управління патрульної поліції (превентивна діяльність, служба освітньої безпеки), поліція особливого призначення (КОРД, вибухотехнічна служба), відділ ІТТ, сектор контролю за зброєю, сектор міжнародного співробітництва, аналітичні та правові відділи, кадрове та фінансове забезпечення.	Керівництво всією діяльністю поліції, розслідування злочинів, превентивна робота, боротьба з наркозлочинністю та нелегальною міграцією, оперативно-технічні заходи, міжнародна взаємодія, кадрове та матеріальне забезпечення.
Окремі підрозділи	Центр забезпечення, ізолятори тимчасового тримання (Рівне, Сарни, Костопіль, Дубно), рота та батальйон поліції особливого призначення, тренінговий центр, кінологічний центр, рота конвойної служби, музей.	Виконання спеціальних завдань (конвойна служба, охорона спецоб'єктів, робота з вибухотехнікою та кінологією), підготовка персоналу, утримання затриманих.
Районні територіальні підрозділи	Вараський, Дубенський, Рівненський (7 відділень поліції), Сарненський (2 відділення) районні відділи поліції.	Забезпечення охорони правопорядку на місцях, робота з населенням, профілактика правопорушень, швидке реагування на виклики.

Джерело: складено автором на основі [5]

Для кращого розуміння організаційної побудови правоохоронної системи Рівненщини доцільно подати її у вигляді структурної схеми. Вона наочно демонструє взаємозв'язки між окремими підрозділами, рівні їхньої підпорядкованості та розподіл функціональних завдань. Схематичне відображення структури дозволяє чітко простежити, які управління та відділи входять до складу апарату ГУНП в Рівненській області, які окремі підрозділи

забезпечують його діяльність, а також як організована робота на районному рівні (Рис. 2.1).

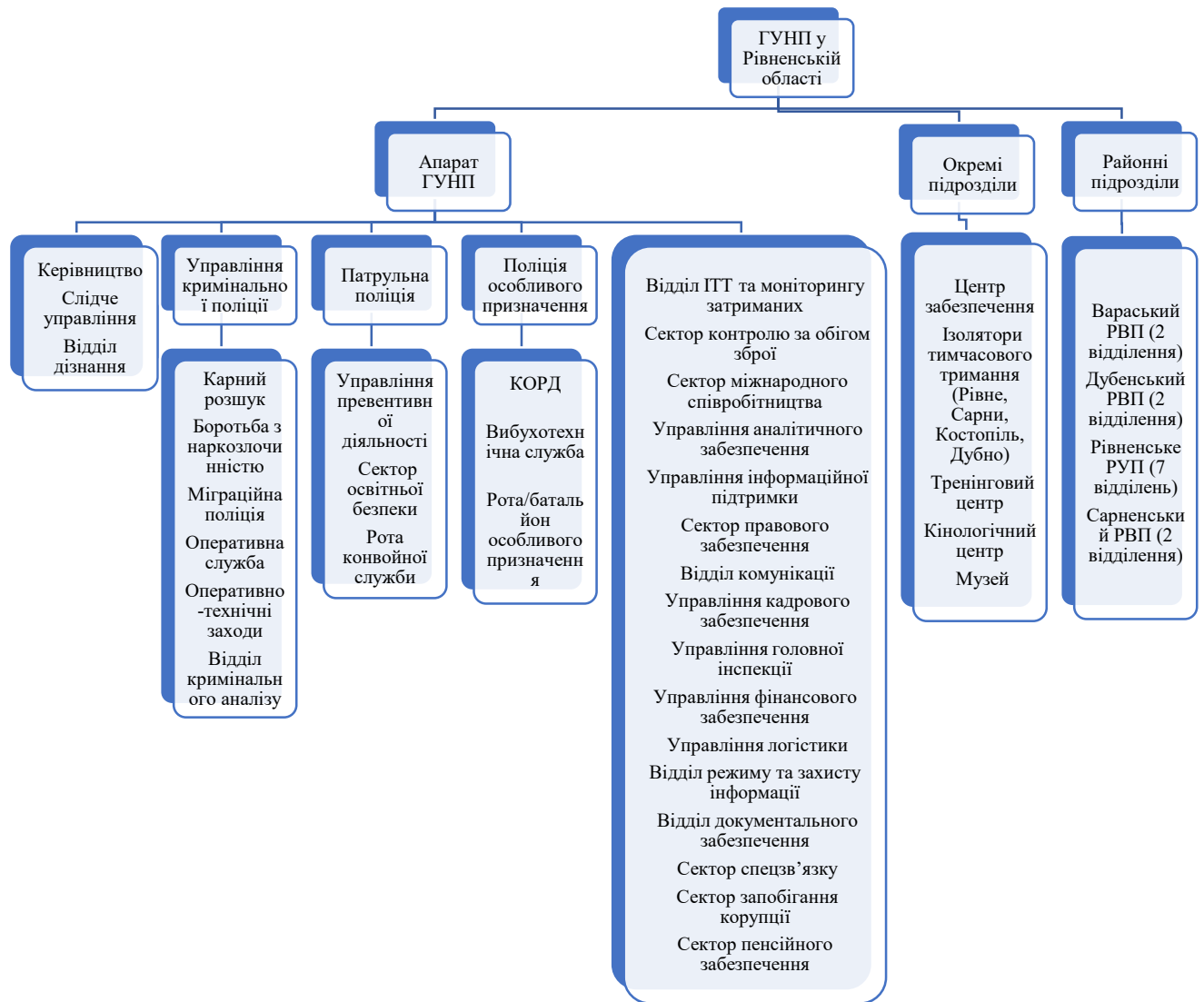

Рис. 2.1 Організаційна структура ГУНП у Рівненській області [5]

Варто зазначити, що в структурі Рівненської обласної державної адміністрації функціонує Відділ взаємодії з правоохоронними органами та оборонної роботи, діяльність якого регламентується відповідним Положенням. Цей документ визначає завдання, права та обов'язки відділу, який забезпечує

координацію дій між органами виконавчої влади, правоохоронними структурами та військовими формуваннями у сфері захисту національної безпеки та підтримання громадського порядку. Зокрема, у ньому передбачено організацію роботи щодо взаємодії з Національною поліцією, Службою безпеки України, Державною прикордонною службою та іншими органами, що відіграють ключову роль у забезпеченні правопорядку в регіоні.

Окремо важливо підкреслити, що Положення визначає механізми реалізації державної політики у сфері оборонної роботи на рівні області, включаючи підготовку аналітичних матеріалів, координацію заходів щодо мобілізаційної готовності та контроль за виконанням завдань у цій сфері. Така діяльність має особливе значення в умовах воєнного стану, коли оперативна взаємодія між усіма суб'єктами сектору безпеки та оборони є запорукою ефективної протидії загрозам. З повним текстом Положення про відділ взаємодії з правоохоронними органами та оборонної роботи Рівненської ОДА можна ознайомитися у Додатку А до цієї роботи.

Правоохоронна система Рівненської області є комплексною та багатофункціональною. Її діяльність спрямована не лише на класичну охорону громадського порядку, але й на протидію викликам воєнного часу. Завдяки розгалуженій структурі, яка охоплює як центральні управління, так і територіальні підрозділи, забезпечується ефективний контроль за ситуацією в області та можливість оперативного реагування на загрози різного характеру.

Умови воєнного стану суттєво змінюють пріоритети й способи роботи правоохоронних органів: дії, що в мирний час були переважно превентивними або реактивними, вимагають оперативної адаптації до загроз підвищеної інтенсивності й невизначеності. Нижче детально розглянуто основні напрями їхньої діяльності в таких умовах - що саме робиться, як це організовується та з якими труднощами стикаються служби.

Перш за все, забезпечення громадського порядку і безпеки набуває форми комплексної операції. Окрім звичних патрульних завдань, поліція та інші підрозділи організовують постійну систему контрольних точок, перевірок і

патрулювань у критично важливих районах - навколо об'єктів критичної інфраструктури, місць масового скупчення людей, на логістичних вузлах. Працівники органів правопорядку виконують завдання з охорони евакуаційних маршрутів і пунктів прийому внутрішньо переміщених осіб, координують евакуаційні заходи з місцевою владою та рятувальниками, організовують роботу тимчасових укриттів. Значну увагу приділяють підтримці правопорядку під час масових заходів, допомозі у забезпеченні гуманітарної допомоги й недопущенню конфліктів між різними групами населення.

Другий важливий напрям - протидія кримінальним правопорушенням, у тому числі таким, що виникають або загострюються в умовах війни. Воєнний час породжує специфічні ризики: мародерство, рейдерські захоплення майна, торгівля зброєю, нелегальний обіг пального, шахрайські схеми з гуманітарними ресурсами, а також корупційні прояви у зв'язку з розподілом допомоги чи держзакупівлями [8, с.43-51].

Правоохоронні органи здійснюють як превентивні заходи (проведення рейдів, посилені патрулювання, інформаційні кампанії), так і слідчі дії. Особлива увага приділяється виявленню та документуванню воєнних і воєнно-пов'язаних злочинів; у таких випадках поліція і спецпідрозділи кооперуються з військовою прокуратурою та відповідними слідчими підрозділами для збереження доказової бази, що може мати міжнародне значення.

Третій напрям - участь у забезпеченні мобілізаційних заходів і підтримка державних механізмів оборони. Правоохоронні органи виконують завдання з охорони та безпеки пунктів збору і відправки мобілізованих, забезпечують порядок під час роботи призовних комісій, контролюють порядок у пунктах збору гуманітарної допомоги, а також протидіють явищам ухилення від мобілізації чи підробки документів.

Участь поліції у мобілізаційних заходах передбачає також роботу з легітимністю та правами громадян: надання інформації про порядок дій, участь у врегулюванні конфліктних ситуацій і захист прав тих, хто призивається.

Четвертий критично важливий напрям - протидія інформаційним загрозам, кібератакам та ширенню фейкових новин. У воєнний час інформаційний простір може стати полем активної гібридної війни: недостовірні повідомлення, штучні панічні хвилі або цілеспрямована дезінформація здатні підірвати мораль населення, ускладнити евакуацію або вивести з ладу критичні служби. Правоохоронні органи у взаємодії зі спецслужбами й ІТ-підрозділами здійснюють моніторинг цифрового середовища, виявляють координовані мережі дезінформації, працюють із провайдерами та платформами для обмеження розповсюдження шкідливого контенту [11, с.65-70].

Також значну увагу приділяють захисту інформаційних систем державних органів і критичної інфраструктури від кібератак. Основні напрями відобразимо в вигляді рисунку 2.2.

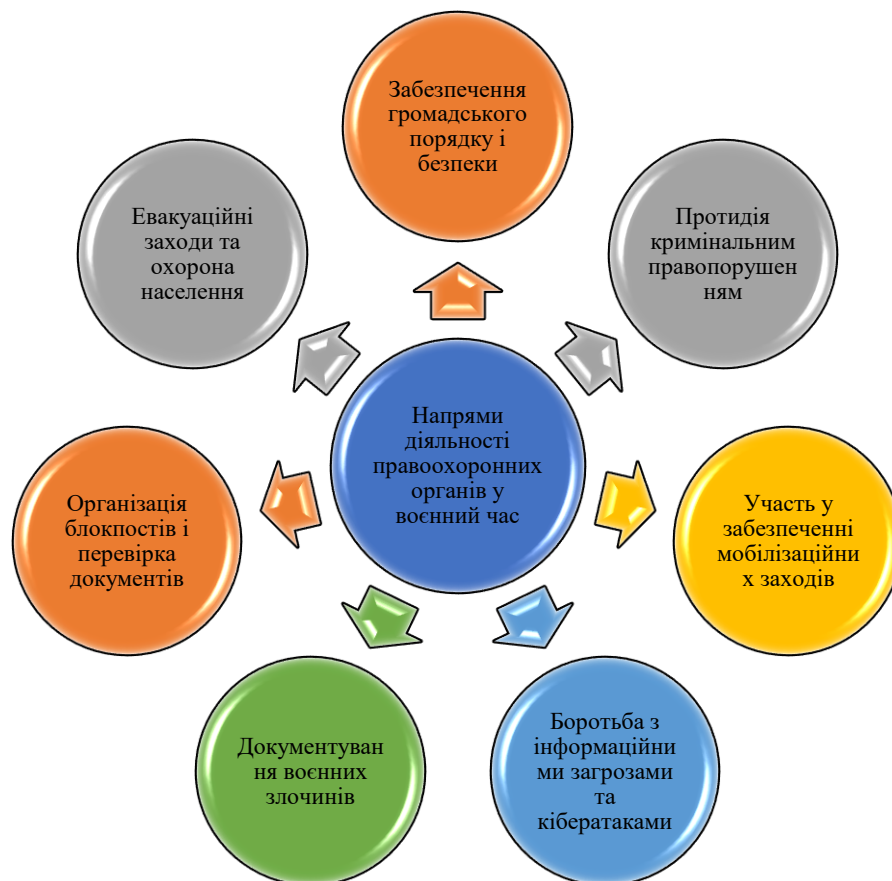

Рис. 2.2. Основні напрями діяльності правоохоронних органів у воєнний час [27]

Водночас правоохоронна діяльність у період дії воєнного стану має свої характерні особливості, які зумовлені як законодавчими нормами, так і специфікою воєнної ситуації. Важливим правовим підґрунтям цієї діяльності виступають Закон України «Про правовий режим воєнного стану» [56] та Закон України «Про оборону України» [45], які визначають завдання та повноваження органів сектору безпеки і оборони в умовах збройної агресії. Згідно з цими актами, поліція, Служба безпеки України, Національна гвардія, Державна прикордонна служба, Державна служба з надзвичайних ситуацій та інші структури, як самостійно, так і у взаємодії між собою та з військовими формуваннями, здійснюють діяльність, спрямовану на підтримання правопорядку, забезпечення безпеки громадян, охорону стратегічно важливих об'єктів та протидію злочинам, зокрема воєнного характеру.

Серед ключових завдань правоохоронців у воєнний час - організація та функціонування блокпостів, що стали важливим елементом системи територіальної оборони. На цих об'єктах здійснюється перевірка документів, огляд транспортних засобів, виявлення осіб, причетних до диверсійно-розвідувальної діяльності, а також контроль за переміщенням зброї та інших предметів, що можуть становити загрозу безпеці. Значна увага приділяється супроводу і координації евакуаційних заходів, особливо в регіонах, де ведуться бойові дії або де існує загроза масованих обстрілів. Водночас правоохоронні органи фіксують та документують воєнні злочини, що має особливе значення для подальшого міжнародного правосуддя та притягнення винних до відповідальності [75].

Не менш важливою залишається й протидія загально-кримінальним злочинам, кількість яких у період війни може зростати через соціально-економічну нестабільність, а також боротьба з військовими правопорушеннями, що прямо регулюється положеннями Закону «Про оборону України».

Діяльність правоохоронців у цей період визначається цілим комплексом факторів. На загальносоціальному рівні особливими викликами є небезпечні умови служби, постійний ризик для життя, робота в умовах психологічного

навантаження та необхідність взаємодії з населенням, яке часто перебуває у стані стресу чи паніки. Це вимагає від працівників поліції та інших структур підвищеної стресостійкості, моральної витримки та професійної відповідальності.

На функціональному рівні відзначається істотне розширення повноважень і зростання службового навантаження. Правоохоронці змушені одночасно підтримувати громадський порядок і залучатися до виконання завдань оборонного характеру, включаючи охорону стратегічних об'єктів, контроль транспортних шляхів, участь у територіальній обороні та співпрацю з військовими комендатурами. Закон «Про оборону України» прямо передбачає обов'язок правоохоронних органів брати участь у забезпеченні обороноздатності держави, що зумовлює необхідність створення нових механізмів взаємодії з військовими формуваннями, міжнародними інституціями та органами місцевого самоврядування.

На організаційному рівні суттєві зміни відбулися у кадровій політиці та професійній підготовці персоналу. Формуються спеціалізовані підрозділи для роботи на деокупованих територіях, підрозділи, що займаються розслідуванням воєнних злочинів, а також групи швидкого реагування для нейтралізації терористичних чи диверсійних загроз. Значна увага приділяється підготовці кадрів: крім класичних поліцейських навичок, правоохоронці опановують нові компетенції - надання домедичної допомоги, роботу з цивільним населенням у кризових умовах, реагування на масовані обстріли, використання сучасних цифрових систем комунікації та обміну інформацією.

Окремо слід підкреслити міжнародний вимір діяльності правоохоронних органів у період воєнного стану, адже сучасні виклики не обмежуються лише національними кордонами. В умовах збройної агресії України проти Російської Федерації співпраця з міжнародними інституціями стала невід'ємною частиною роботи вітчизняних правоохоронців. Насамперед йдеться про взаємодію з Міжнародним кримінальним судом (МКС), який здійснює розслідування злочинів, скоєних під час війни, зокрема воєнних злочинів, злочинів проти

людяності та геноциду. Для цього українські слідчі органи збирають та документують докази: фото- і відеофіксацію руйнувань цивільних об'єктів, свідчення очевидців, матеріали експертиз. Зібрана інформація передається до МКС, де вона використовується для формування міжнародно-правової бази відповідальності агресора [37].

Важливим напрямом є також співпраця з Європолем, який допомагає Україні в боротьбі з організованою злочинністю, що загострилася в умовах війни. Йдеться не лише про незаконний обіг зброї чи торгівлю людьми, але й про транснаціональні фінансові злочини, пов'язані з обходом санкцій, незаконним виведенням капіталів, корупційними схемами. Європол надає аналітичну підтримку, організовує спільні операції, а також сприяє обміну інформацією між правоохоронними органами України та держав-членів ЄС [12].

Не менш важливим є співробітництво з Інтерполом, завдяки якому Україна може швидко реагувати на міжнародні виклики. Це стосується пошуку воєнних злочинців, які можуть переховуватися за кордоном, обміну інформацією про переміщення підозрюваних осіб, а також протидії транснаціональним загрозам - зокрема торгівлі наркотиками чи нелегальній міграції, що в умовах війни набули нових масштабів. Використання каналів Інтерполу дозволяє забезпечити координацію з поліцією десятків країн світу та оперативно передавати інформацію про загрози [21].

Співпраця з правоохоронними органами країн-партнерів також має практичне значення. Наприклад, з боку США, Великої Британії, Канади та низки держав ЄС Україна отримує консультативну та технічну допомогу. Це включає навчання українських правоохоронців сучасним методам досудового розслідування воєнних злочинів, постачання спеціального обладнання для криміналістичних лабораторій, розробку спільних програм із кібербезпеки. Останній напрям особливо актуальний, оскільки кібератаки стали одним із ключових інструментів гібридної війни. Українські правоохоронці разом із партнерами здійснюють моніторинг кібератак на державні ресурси, банківську

систему, енергетичну інфраструктуру та координують заходи щодо їх відбиття [36].

Таким чином, міжнародний вимір діяльності правоохоронців у період воєнного стану включає кілька важливих аспектів: збір і передача доказів воєнних злочинів до міжнародних судових інстанцій, протидія організованим злочинності, спільна боротьба з кібератаками та тісна взаємодія з країнами-партнерами у сфері безпеки. Усі ці напрями дозволяють підвищити ефективність правоохоронної системи України, інтегрувати її в європейський та світовий правовий простір і посилити позиції держави у міжнародному співтоваристві.

Узагальнюючи, можна сказати, що ключовою особливістю роботи правоохоронних органів у період воєнного стану є поєднання двох взаємопов'язаних напрямів. Перший - традиційний, який полягає у забезпеченні законності, підтриманні громадського порядку та захисті прав і свобод громадян, що залишається основною місією поліції та інших силових структур. Другий - специфічний для умов воєнного стану, що передбачає протидію воєнним загрозам, участь у завданнях оборонного характеру, активну взаємодію з військовими формуваннями та міжнародними партнерами, а також адаптацію до нових викликів, визначених Законом «Про правовий режим воєнного стану» та Законом «Про оборону України». Саме ця подвійна функція - одночасне забезпечення правопорядку у мирному вимірі та протидія воєнним загрозам у військовому вимірі - визначає сучасний зміст правоохоронної діяльності в Україні та надає їй унікального характеру в умовах триваючої війни.

2.2. Механізм взаємодії з військовими формуваннями, місцевою владою та громадськістю

В умовах правового режиму воєнного стану в Україні особлива увага приділяється взаємодії правоохоронних органів із військовими формуваннями, органами місцевого самоврядування та громадськими структурами. Саме координація між цими інституціями стає критично важливою для забезпечення

безпеки громадян, підтримки правопорядку та ефективного реагування на надзвичайні ситуації. Така взаємодія дозволяє оперативно реагувати на загрози, планувати превентивні заходи та підтримувати стабільність у регіоні, що особливо актуально під час воєнного стану.

Зокрема, поліція в цей період активно взаємодіє з підрозділами Збройних сил України та формуваннями територіальної оборони. Основна мета такої співпраці полягає у забезпеченні комплексної безпеки населення, охороні стратегічно важливих об'єктів та контролі за дотриманням правопорядку. Працівники поліції та військові підрозділи спільно патрулюють населені пункти, здійснюють обмін оперативною інформацією, планують превентивні заходи і беруть участь у навчаннях та тренуваннях, що дозволяє швидко реагувати на можливі загрози та мінімізувати ризики для громадян. Така координація забезпечує своєчасне виявлення надзвичайних ситуацій і ефективне застосування ресурсів усіх залучених структур.

Не менш важливою є взаємодія правоохоронців із органами місцевого самоврядування, які відіграють значну роль у формуванні безпечного середовища на рівні громад. Місцеві адміністрації разом із поліцією визначають пріоритети реагування на потенційні ризики, організовують евакуаційні заходи та забезпечують транспортну й гуманітарну підтримку населення. Взаємодія здійснюється через регулярні наради, обмін інформацією про локальні загрози та спільне планування профілактичних заходів. Таке поєднання зусиль дозволяє не лише своєчасно реагувати на кризові ситуації, але й підвищувати рівень готовності громад до надзвичайних подій [65].

Особливе місце у системі громадської безпеки займають громадські організації та волонтерські об'єднання. Вони не лише надають гуманітарну допомогу постраждалим, а й здійснюють моніторинг ситуації у громадах, інформують населення про потенційні небезпеки та навчальні програми з безпечної поведінки. Співпраця поліції з такими структурами дозволяє підвищити ефективність реагування на правопорушення та надзвичайні ситуації, а також формує довіру населення до правоохоронних органів. Завдяки активній

участі громадськості правоохоронні органи отримують можливість більш оперативно реагувати на інциденти, а громади - активніше долучатися до підтримки правопорядку та безпеки в своєму регіоні [26].

Інститути громадянського суспільства здійснюють діяльність у різних напрямках, серед яких можна виділити найбільш поширені. Одним із них є самоорганізація груп людей для вирішення власних проблем або задоволення спільних інтересів. Також громадяни об'єднуються для захисту конституційних прав, таких як свобода слова або забезпечення гендерної рівності, що допомагає компенсувати недоліки у сфері соціальних послуг, охорони здоров'я, освіти, культури та інших галузях. Крім того, створюються громадські ініціативи для взаємодії з державними органами - як для підтримки їх політики, так і для впливу на прийняття рішень через формування громадської думки чи організацію акцій, що стимулює позитивні зміни у суспільстві [1, с.6-7].

Складовими громадянського суспільства виступають найрізноманітніші організації та об'єднання, що діють на основі добровільності та самоврядування. До них належать волонтерські рухи, які в умовах воєнного стану стали ключовою силою у підтримці армії, правоохоронних органів та постраждалого населення. Волонтери забезпечують військових необхідним спорядженням, транспортом, медикаментами, допомагають евакуйованим особам знайти житло, організовують гуманітарні вантажі з-за кордону. Їхня діяльність фактично закриває ті прогалини, які держава не завжди здатна оперативно покрити, тому волонтерський сектор став одним із найпотужніших елементів громадянського суспільства.

Не менш важливими є професійні та творчі спілки, які під час війни виконують подвійну функцію: з одного боку, вони захищають права та інтереси своїх членів, з іншого - активно долучаються до суспільно значущих ініціатив. Наприклад, творчі спілки організовують культурні заходи на підтримку Збройних Сил України, займаються інформаційною протидією ворожій пропаганді, поширюючи правдиві відомості як всередині країни, так і на міжнародному рівні.

Організації роботодавців та бізнес-асоціації також стали невід'ємною частиною громадянського суспільства. Вони не лише відстоюють економічні інтереси підприємців, але й беруть активну участь у підтримці національної економіки в умовах війни, фінансують гуманітарні програми, допомагають у відновленні критичної інфраструктури та створюють робочі місця для переселенців.

Значну роль відіграють благодійні фонди та релігійні установи, які забезпечують гуманітарну допомогу найбільш уразливим категоріям населення: дітям, літнім людям, особам з інвалідністю. Вони організовують притулки, забезпечують продуктами та ліками, допомагають з психологічною реабілітацією постраждалих. Релігійні громади, крім духовної підтримки, активно долучаються до волонтерських ініціатив, збирають кошти та речі для військових і цивільних.

Варто підкреслити і роль органів самоорганізації населення - невеликих локальних структур, які діють на рівні окремих вулиць, будинків чи кварталів. У воєнний час вони беруть на себе завдання організації територіальної оборони, забезпечення зв'язку між місцевими мешканцями та органами влади, допомагають координувати дії у надзвичайних ситуаціях.

Окреме значення мають незалежні засоби масової інформації та громадські ініціативи у сфері комунікації. Вони відіграють роль не тільки у поширенні перевіреної інформації, а й у протидії дезінформаційним кампаніям ворога. Саме ЗМІ формують громадську думку, сприяють прозорості діяльності влади та правоохоронних органів, забезпечують громадський контроль за їх роботою.

До громадянського суспільства належить навіть окрема сім'я, яка виступає першою ланкою соціальної взаємодії. У кризових умовах саме сім'я стає головною опорою для своїх членів, забезпечуючи психологічну підтримку, виховання дітей у дусі патріотизму та допомагаючи долати наслідки війни на особистому рівні.

У підсумку, взаємодія між поліцією, військовими формуваннями, органами місцевого самоврядування та представниками громадянського

суспільства утворює єдину систему громадської безпеки в Україні під час воєнного стану. Комплексна координація дій, спільне планування, залучення добровольців, бізнесу та ЗМІ дозволяють не лише ефективно протидіяти загрозам і забезпечувати безпеку населення, але й зміцнювати довіру до державних інституцій. Це створює стійку модель суспільної згуртованості, яка допомагає країні не тільки вистояти у війні, а й закласти основу для подальшого відновлення та розвитку [42].

Аналіз практики застосування чинного законодавства у сфері громадської безпеки показує, що існують як тенденції до безпідставного розширення трактування поняття «громадська безпека», так і спроби його надмірного звуження. У першому випадку громадські формування залучаються до виконання завдань, що мають виключно індивідуальний або цивільно-правовий характер. У другому випадку - звуження поняття ускладнює реагування громадських формувань на правопорушення, для припинення яких вони мають право складати адміністративні протоколи відповідно до КУАП (ст. 92, 148, 152, 154, 160, 175-1, 179, 185-7, 186-2, 186-4, 202) [12].

Згідно з чинною правовою доктриною та нормативними актами, громадська безпека визначається як захищеність населення від протиправних посягань і надзвичайних ситуацій, що створюють загрозу життю, здоров'ю та майну значної кількості людей. В умовах реформи децентралізації органи місцевого самоврядування отримали більше повноважень і повинні шукати нові механізми для зміцнення відчуття безпеки мешканців та вразливих груп населення.

Проте практика показує, що існують певні труднощі. Так, законодавство передбачає можливість страхування членів громадських формувань коштом місцевих бюджетів, а також матеріальні заохочення за активну участь у охороні громадського порядку або державного кордону. Однак на місцевому рівні ці інструменти використовуються досить рідко. Органи місцевого самоврядування та адміністрації при забезпеченні діяльності громадських формувань часто

віддають перевагу комунальним «муніципальним вартах», залишаючи поза увагою інші ГФ.

Ефективним механізмом підвищення безпеки громади є взаємодія та узгодження дій Національної поліції, органів місцевого самоврядування та громадських формувань. При цьому важливо враховувати статус сторін: учасники об'єднані спільною метою, але не є підлеглими один одному. Успіх співпраці базується на взаємодопомозі та підтримці, а не на адміністративному тиску. Водночас органи влади мають стимулювати зацікавленість сторін до співпраці, забезпечувати виявлення проблем, контроль за їх вирішенням та формування умов для належної координації.

Прикладом ефективної взаємодії є діяльність «Муніципальної громадської безпеки» (ГФ МГБ) в Одесі та Одеській області. Станом на 2024 рік у формуванні налічувалося понад 700 осіб, більшість з яких пройшли правову та тактичну підготовку у Національній поліції. ГФ МГБ забезпечувало патрульно-постову службу, контроль за правопорядком, виконання адміністративних протоколів, а також запобігання актам умисного пошкодження майна. Крім того, організація активно розширювала свою діяльність на прилеглі населені пункти, укладала меморандуми та угоди з правоохоронними органами, університетами та громадськими організаціями, що підвищувало рівень координації та ефективності роботи [13].

На прикладі Рівненської області спостерігається схожа практика адаптації досвіду Одеси до місцевих умов. Поліція Рівненщини активно взаємодіє з підрозділами територіальної оборони та військовими частинами, патрулює стратегічні об'єкти та підтримує громадський порядок. Місцеві органи влади надають приміщення, технічні засоби та інвентар для роботи громадських формувань, хоча питання фінансової підтримки та заохочень членів ГФ часто залишаються не вирішеними [9].

В області створюються інформаційно-координаційні центри та хаби безпеки, які стають майданчиками для взаємодії поліції, громадських формувань та мешканців. Такі центри дозволяють розробляти локальні безпекові концепції,

впроваджувати ініціативи на кшталт «доступний дільничний» або «кава з поліцейським», а також забезпечувати інклюзивну роботу з підлітками та представниками вразливих груп.

Рівненська область демонструє, що комплексна співпраця поліції, місцевої влади та громадських формувань здатна підвищити рівень громадської безпеки, знизити кількість адміністративних правопорушень та покращити довіру населення до правоохоронних структур, створюючи систему безпеки, адаптовану до сучасних умов і викликів.

В умовах правового режиму воєнного стану в Україні особливого значення набуває взаємодія правоохоронних органів із військовими формуваннями, органами місцевого самоврядування та громадськими структурами. У Рівненській області, як і в інших регіонах, така співпраця є критично важливою для забезпечення безпеки громадян, підтримки правопорядку та ефективного реагування на надзвичайні ситуації. Координація між цими структурами дозволяє своєчасно виявляти загрози, організовувати превентивні заходи та підтримувати стабільність у регіоні.

Поліція Рівненщини активно взаємодіє з підрозділами Збройних сил України та територіальної оборони. Спільне планування заходів безпеки, обмін оперативною інформацією та координація дій під час надзвичайних ситуацій забезпечують комплексний підхід до охорони стратегічно важливих об'єктів і підтримки правопорядку. Місцева влада надає підрозділам територіальної оборони необхідні ресурси, техніку та приміщення, що дозволяє військовим і поліцейським діяти більш ефективно та швидко реагувати на будь-які виклики.

Органи місцевого самоврядування Рівненщини приділяють значну увагу залученню громадськості до забезпечення безпеки. Вони проводять зустрічі з мешканцями, інформаційно-роз'яснювальні кампанії щодо правил поведінки в умовах воєнного стану та надають консультації з питань безпеки. Одночасно місцева влада сприяє створенню громадських формувань з охорони громадського порядку, забезпечуючи їх необхідними ресурсами та підтримкою,

що дозволяє громадянам активно долучатися до охорони безпеки у своїх громадах.

Важливу роль у забезпеченні безпеки відіграють також громадські організації та волонтерські структури. Вони допомагають організовувати патрулювання, проводять навчання та тренінги для членів громадських формувань, а також надають гуманітарну допомогу постраждалим від надзвичайних ситуацій. Співпраця з громадськістю дозволяє правоохоронним органам більш оперативно реагувати на правопорушення та кризові ситуації, а мешканцям - відчувати себе більш захищеними.

Прикладом ефективної взаємодії у Рівненській області є діяльність Городоцької територіальної громади. У лютому 2025 року громада придбала та передала на фронт чергову партію безпілотних літальних апаратів DJI Mavic 3 Thermal для військовослужбовців, що виконують бойові завдання. Ця ініціатива стала можливою завдяки спільним зусиллям місцевої влади та громади і демонструє, що активна співпраця всіх зацікавлених сторін дозволяє ефективно вирішувати завдання у сфері безпеки та підтримувати стабільність у регіоні.

2024 рік став ще одним роком протистояння України широкомасштабній агресії росії. Пріоритетом залишалася безпека жителів Рівненщини та підтримка Збройних Сил України. 20 грудня 2023 року Дубенський район затвердив «Програму підтримки територіальної оборони та зміцнення обороноздатності на 2024 рік», яка продовжила попередні ініціативи. Загальний обсяг видатків за Програмою у 2024 році склав 1,83 млн грн, із яких частину надали громади району.

У межах реалізації Програми придбано та передано для 57-го окремого батальйону ТРО та 104-ї бригади ТРО джерела безперебійного живлення, ноутбуки, квадрокоптери з тепловізором, мобільні зарядні станції та інше необхідне обладнання. Дубенщина активно долучалася до облаштування оборонних рубежів на Сході країни, виготовлено та відправлено понад 30 тис. протипіхотних «їжаків» [9].

Для реагування на надзвичайні ситуації сформовано регіональний матеріальний резерв, а районні служби цивільного захисту отримали бронежилети, протигази та портативні радіостанції. Також у штабі Дубенської РДА встановлено систему контролю доступу для безпечної організації роботи.

Таким чином, досвід Рівненської області підтверджує, що скоординована робота поліції, військових формувань, органів місцевого самоврядування та громадських організацій є запорукою безпеки громадян та оперативного реагування на виклики воєнного часу. Завдяки такій взаємодії вдається створювати комплексну систему безпеки, що враховує специфіку регіону та потреби його мешканців.

2.3. Аналіз результатів роботи правоохоронних органів у регіоні

У сучасних умовах воєнного стану діяльність правоохоронних органів набуває особливого значення, оскільки саме вони виступають основним інститутом, який гарантує дотримання законності, правопорядку та захист прав і свобод громадян. В умовах, коли суспільство перебуває у стані підвищеної напруги через військові дії, загострюються соціально-економічні проблеми та зростає ризик диверсійної і кримінальної активності, роль правоохоронних структур стає стратегічною. Вони не лише виконують свої традиційні функції з протидії злочинності та забезпечення громадської безпеки, але й реалізують завдання, пов'язані з воєнними реаліями: контроль за дотриманням комендантської години, перевірка документів, охорона об'єктів критичної інфраструктури, участь у протидії диверсійно-розвідувальним групам. Таким чином, ефективність роботи правоохоронців безпосередньо визначає рівень стабільності суспільного життя та стійкість державних інституцій в умовах війни.

Значення результативної діяльності правоохоронних органів у період воєнного стану важко переоцінити, адже саме від їхньої ефективності залежить

рівень довіри громадян до державної влади, готовність населення взаємодіяти з поліцією, військовими та іншими силовими структурами, а також загальний рівень соціальної згуртованості. Якщо правоохоронні органи демонструють високу професійність, забезпечують своєчасне реагування на виклики та дотримуються принципу законності навіть у кризових умовах, це формує позитивний імідж держави та посилює стійкість суспільства.

Надзвичайно важливим у цьому контексті є створення атмосфери довіри та партнерства між населенням і поліцією. Коли громадяни переконані, що їхні заяви оперативно розглядаються, а злочини - розслідуються належним чином, вони охочіше співпрацюють із правоохоронцями, надають інформацію та беруть участь у громадських ініціативах з охорони порядку. Водночас наявність проблем у діяльності поліції - корупційні прояви, неефективне розслідування, формальний підхід до виконання завдань - може призвести до зростання недовіри, поширення чуток і панічних настроїв, що становить небезпеку для стабільності держави.

У Рівненській області це має особливе значення з огляду на специфіку регіону. Область межує з Республікою Білорусь, що створює додаткові виклики для забезпечення прикордонної безпеки, контролю переміщення осіб і протидії можливим диверсійним загрозам. У цьому контексті професійна робота поліції та Служби безпеки України, злагоджена взаємодія з військовими частинами та органами місцевого самоврядування дозволяють підтримувати стабільність у прикордонних громадах [23].

Крім того, Рівненщина відома своєю проблематикою незаконного видобутку бурштину, що навіть у воєнний час становить значну загрозу як для правопорядку, так і для економіки. Ефективна діяльність поліції у сфері протидії цьому явищу сприяє не лише зменшенню кримінальних ризиків, але й формує відчуття справедливості серед населення. Саме результати таких операцій показують громадянам, що держава здатна контролювати ситуацію навіть у надзвичайних умовах.

Для оцінки результативності правоохоронної діяльності доцільно проаналізувати ключові показники, що відображають динаміку злочинності та реагування на правопорушення: кількість звернень громадян, зареєстрованих кримінальних правопорушень, випадків пограбувань, шахрайств, хуліганських дій, вилучення зброї та фактів домашнього насильства. Важливим індикатором також є чисельність поліцейських, задіяних у забезпеченні правопорядку.

Нижче наведено узагальнені статистичні дані щодо діяльності правоохоронних органів Рівненської області у 2021-2024 роках, що дають змогу виявити основні тенденції та проблемні аспекти (Табл. 2.2).

Таблиця 2.2

**Результати діяльності правоохоронних органів Рівненської області у
2021-2024 роках**

Показник	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Динаміка 2021- 2024 / Примітки
Надійшло повідомлень від громадян про правопорушення або події	228 900	229 412	215 317	239 991	+11 091 (+4,8%)
Єдиний облік зареєстрованих заяв і повідомлень	165 507	130 620	15 646	15 646	-149 861 (-90,6%)
Кількість злочинів, внесених до ЄРДР (без урахування закритих)	8 545	7 032	10 231	9 896	+1 351 (+15,8%)
Кількість пограбувань	93	36	25	23	-70 (-75,3%)
Хуліганські дії (зареєстровані кримінальні правопорушення)	39	38	27	32	-7 (-17,9%)
Вилучення з незаконного обігу зброї, боєприпасів, вибухівки	231	140	120	88	-143 (-61,9%)
Зареєстровані шахрайства	420	835	2 289	1 832	+1 412 (+336%)
Домашнє (сімейне) насильство	-	-	9 299	9 096	- 203 (-2,2%)
Кількість Поліцейських (усього)	2 175	2 175	2 118	2 006	-169 (-7,8%)

Джерело: складено на основі звітів [14,15,9]

У даному підрозділі розглядається зміна кількості звернень громадян до правоохоронних органів та рівень офіційної реєстрації заяв і повідомлень про злочини протягом 2021-2024 років. Особливу увагу приділено трьом ключовим показникам: кількість повідомлень, що надійшли від громадян; облік зареєстрованих заяв; кількість злочинів, внесених до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР)(Рис. 2.3).

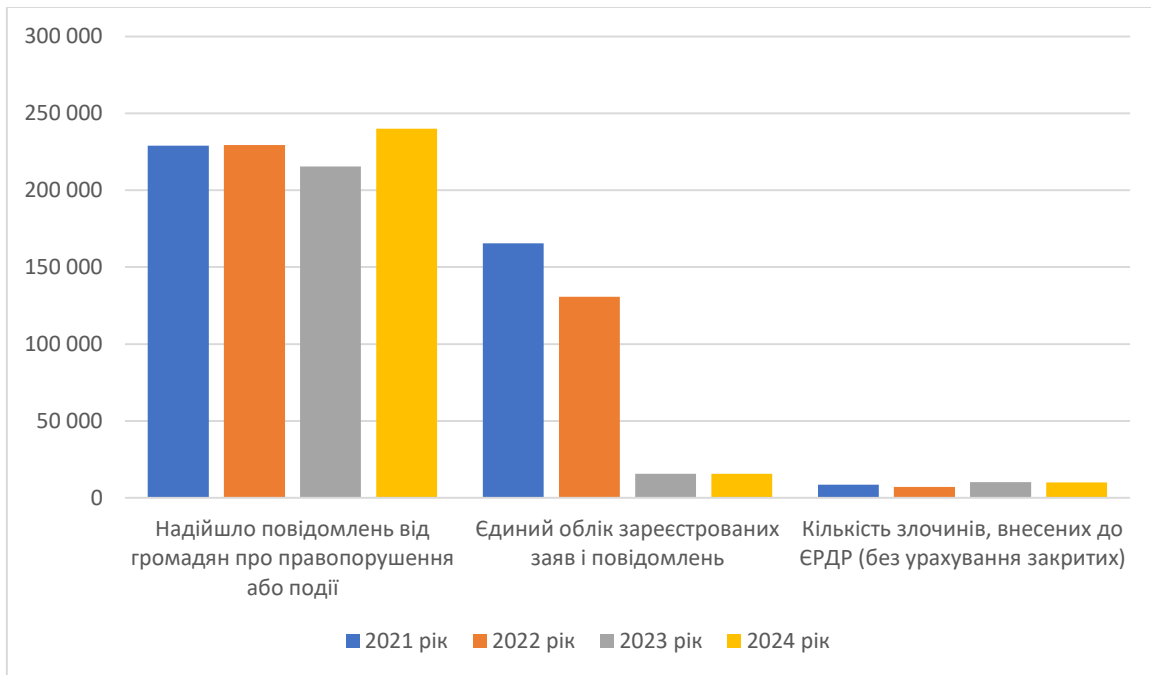

Рис. 2.3 Динаміка кількості повідомлень від громадян, зареєстрованих заяв та злочинів у ЄРДР (2021-2024 рр.)

Джерело: створено на основі показників таблиці 2.2

Аналіз даних свідчить, що кількість повідомлень від громадян упродовж досліджуваного періоду мала відносно стабільний характер, із коливанням у межах 215-240 тис. звернень щороку. Порівняно з 2021 роком (228,9 тис.) у 2024 році цей показник зріс на 4,8 %, що може пояснюватися як підвищеною активністю громадян, так і загостренням безпекової ситуації в регіоні.

Натомість показник зареєстрованих заяв і повідомлень у Єдиному обліку демонструє різке скорочення. Якщо у 2021 році їх було зафіксовано понад 165 тис., то вже у 2022 році кількість зменшилась до 130,6 тис., а у 2023-2024 рр. різко впала - лише близько 15,6 тис. щорічно. Така тенденція може бути наслідком як зміни методики обліку, так і впливу воєнного стану, коли пріоритети правоохоронців були зміщені на інші напрями роботи.

Що стосується злочинів, внесених до ЄРДР, то тут спостерігається зростання у порівнянні з 2021 роком: від 8,5 тис. до майже 9,9 тис. у 2024 році (+15,8 %). Цей показник свідчить про підвищення рівня кримінальних правопорушень, які отримали офіційний процесуальний статус.

Загалом, динаміка звернень та реєстрації правопорушень характеризується протилежними тенденціями: збільшенням кількості звернень і злочинів, внесених до ЄРДР, та водночас різким падінням зареєстрованих у Єдиному обліку заяв і повідомлень.

Також розглянемо, як змінювалися показники по ключових категоріях злочинів у Рівненській області впродовж 2021-2024 років. До аналізу включено: пограбування, хуліганські дії, шахрайства та випадки домашнього насильства. Це дозволяє простежити загальні тенденції у криміногенній ситуації та виокремити найбільш проблемні напрями (Рис. 2.4).

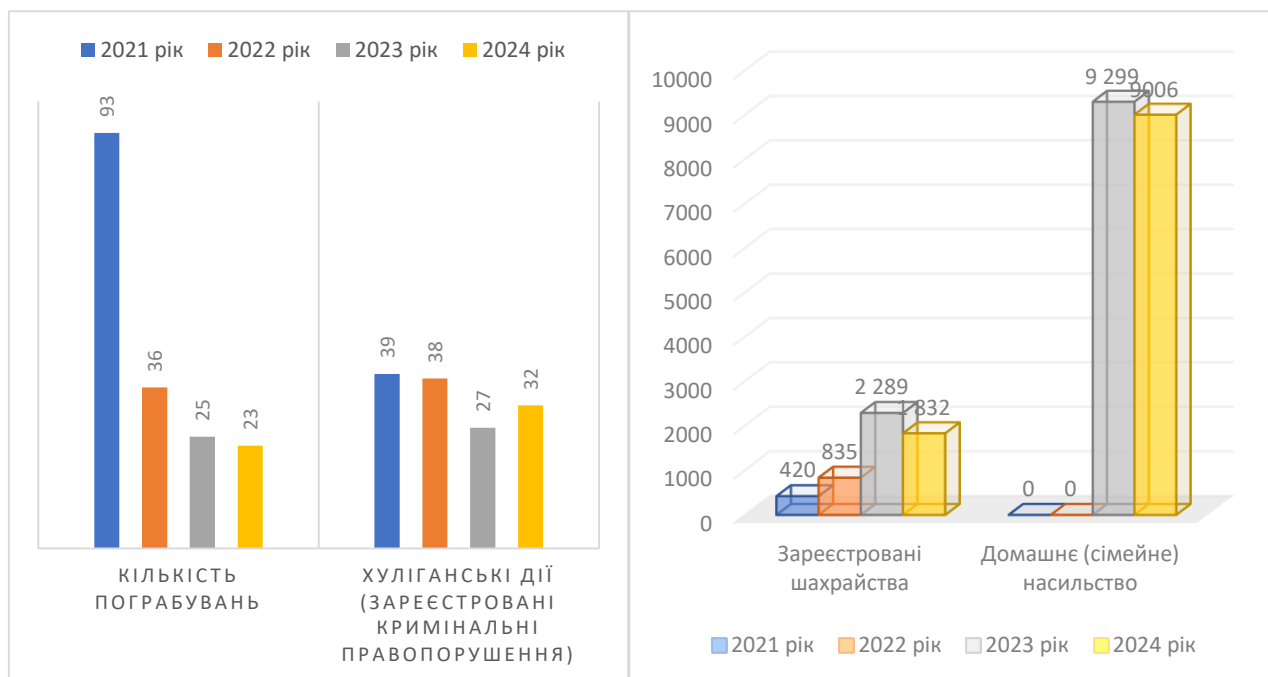

Рис. 2.4 Динаміка зареєстрованих випадків за основними видами злочинів (2021-2024 рр.)

Джерело: створено на основі показників таблиці 2.2

Найбільш помітним є суттєве скорочення кількості пограбувань. Якщо у 2021 році їх було зареєстровано 93 випадки, то вже у 2024 році - лише 23, що становить зменшення на 75,3 %. Це може свідчити про ефективні превентивні заходи правоохоронних органів, а також про зміну характеру кримінальних правопорушень у воєнний період, коли акценти зсунулися на інші злочини.

Показники хуліганських дій залишалися відносно стабільними: від 39 випадків у 2021 році до 32 у 2024 році (зменшення на 17,9 %). Такі дані демонструють певну сталість цього виду правопорушень, які не зазнали суттєвих коливань навіть в умовах воєнного стану.

Зовсім інша ситуація спостерігається зі шахрайствами. Тут відбулося різке зростання: від 420 випадків у 2021 році до 1 832 у 2024 році, що становить збільшення на понад 336 %. Зростання цієї категорії злочинів може бути пов'язане з активізацією кіберзлочинності, шахрайських схем у сфері фінансових послуг та використанням довірливості громадян у кризових умовах.

Ще один показник, який потребує уваги, - це домашнє (сімейне) насильство. Дані за 2021-2022 роки відсутні, проте у 2023 році було зареєстровано 9 299 випадків, а у 2024 році - 9 096. Незважаючи на невелике зниження (-2,2 %), рівень залишається стабільно високим, що вимагає комплексних заходів із попередження та протидії цій проблемі.

Отже, аналіз динаміки окремих видів злочинів свідчить про протилежні тенденції: різке скорочення пограбувань, стабільність у хуліганських діях, вибухове зростання шахрайств та стійко високий рівень випадків домашнього насильства. Це вказує на необхідність адаптації стратегії правоохоронних органів під нові виклики та зміни у криміногенній структурі регіону.

У контексті оцінки результатів діяльності правоохоронних органів Рівненської області важливим напрямом аналізу є динаміка вилучення зброї, боєприпасів та вибухових матеріалів з незаконного обігу, а також питання кадрового забезпечення поліції. Ці два аспекти тісно пов'язані між собою, оскільки ефективність протидії злочинності та забезпечення громадської безпеки напряму залежить як від кількості й кваліфікації поліцейських, так і від здатності вчасно виявляти й нейтралізовувати загрози, пов'язані з нелегальним обігом зброї.

За досліджуваний період спостерігається суттєве зниження кількості вилучених одиниць зброї та боєприпасів. Якщо у 2021 році правоохоронцями було зафіксовано 231 випадок вилучення, то вже у 2024 році цей показник

скоротився майже у три рази і становив лише 88 випадків. Зниження на 61,9 % може мати кілька пояснень. З одного боку, частина населення могла легалізувати зброю в умовах воєнного стану, що закономірно зменшило кількість правопорушень, пов'язаних із її незаконним зберіганням. З іншого боку, ускладнені умови роботи поліції, брак ресурсів і зростання кількості інших пріоритетних завдань у період війни могли призвести до меншої результативності у виявленні таких фактів. Це свідчить про те, що проблема нелегального обігу зброї не зникла, а лише змінила свою форму прояву.

Не менш важливим показником є кадрове забезпечення правоохоронних органів. Упродовж 2021-2024 років чисельність поліцейських у Рівненській області зменшилася з 2 175 осіб до 2 006, тобто на 169 працівників (-7,8 %). На перший погляд, це скорочення не виглядає критичним, однак у реальності воно має відчутний негативний вплив на здатність поліції ефективно виконувати свої функції. Зменшення особового складу означає, що навантаження на кожного правоохоронця зростає, особливо зважаючи на збільшення кількості викликів та складність завдань у період воєнного стану. Брак кадрів у поєднанні з високими ризиками та підвищеною небезпекою роботи створює додатковий тиск на систему внутрішньої безпеки регіону.

Таким чином, аналіз обох показників демонструє загальну тенденцію до зменшення кадрового потенціалу поліції та скорочення кількості виявлених фактів незаконного обігу зброї. У контексті війни це становить серйозний виклик для регіональної системи безпеки, адже поєднання цих двох факторів може знижувати ефективність правоохоронної діяльності. Для стабілізації ситуації необхідно не лише зберегти кадровий ресурс поліції, але й удосконалювати методи роботи з протидії незаконному обігу зброї, аби забезпечити належний рівень громадської безпеки навіть у складних умовах воєнного часу.

Продовжуючи аналіз результатів діяльності правоохоронних органів Рівненської області, слід відзначити не лише статистичні показники, а й якісні аспекти їхньої роботи. Незважаючи на складні умови воєнного стану, поліція регіону демонструє низку позитивних результатів. Передусім варто наголосити

на протидії диверсійним загрозам: правоохоронцям вдавалося своєчасно виявляти та знешкоджувати потенційні диверсійні групи, що сприяло підвищенню рівня безпеки в області та захисту стратегічних об'єктів. Також значною залишається робота із забезпечення громадського порядку, особливо під час масових заходів чи в періоди підвищеної суспільної напруги.

Водночас діяльність правоохоронців супроводжується й рядом проблем. Найбільш відчутною є нестача кадрового потенціалу, що прямо впливає на навантаження на окремих працівників і знижує швидкість реагування на виклики. Додатковим викликом є недостатнє матеріально-технічне забезпечення: нестача сучасних засобів спостереження, транспорту та спеціального обладнання ускладнює роботу в умовах воєнних загроз. Також не можна ігнорувати ризики корупційних проявів, які залишаються фактором, що підриває довіру громадян до правоохоронної системи.

Загалом роботу поліції Рівненщини в умовах воєнного стану можна оцінити як відносно ефективну: незважаючи на обмежені ресурси та численні виклики, їй вдається підтримувати базовий рівень правопорядку і безпеки. Однак для підвищення результативності діяльності необхідні системні зміни, спрямовані на посилення кадрового складу, модернізацію технічного забезпечення та подолання корупційних ризиків. Це дозволить підвищити не лише фактичну ефективність правоохоронних органів, а й рівень довіри до них з боку населення.

Таким чином, проведений аналіз діяльності правоохоронних органів Рівненської області в умовах воєнного стану дає змогу зробити висновок, що їхня роль у сучасних умовах суттєво зростає, адже саме вони виступають ключовим елементом у системі забезпечення національної безпеки та правопорядку. Дослідження організаційної структури, функціональних завдань і результатів роботи свідчить, що правоохоронна система регіону має достатньо розгалужений та комплексний характер, що дозволяє здійснювати багатовекторну діяльність: від профілактики та запобігання злочинності до участі у виконанні завдань оборонного характеру.

Особливістю сучасного етапу є трансформація змісту правоохоронної діяльності, яка, окрім традиційних завдань, охоплює нові сфери - протидію військовим і диверсійним загрозам, контроль за дотриманням обмежень воєнного стану, охорону стратегічних об'єктів, запобігання нелегальному обігу зброї та боєприпасів, а також реагування на прояви кібератак і поширення дезінформації. Це свідчить про поступове розширення компетенції правоохоронних органів та необхідність їхньої адаптації до змінених умов безпекового середовища.

Важливим аспектом результативності діяльності правоохоронних структур є їхня взаємодія з іншими суб'єктами сектору безпеки та оборони. Зокрема, співпраця з підрозділами Збройних сил України, територіальною обороною, органами місцевого самоврядування та громадськими формуваннями дозволяє вибудовувати цілісну систему реагування на загрози, що сприяє зниженню криміногенного тиску та підвищенню рівня захищеності населення. Не менш вагомим чинником є довіра громадян до правоохоронних органів, яка формується через ефективне реагування на злочини, оперативність дій поліцейських та їх готовність працювати в умовах підвищеного ризику.

Загалом результати дослідження свідчать, що правоохоронні органи Рівненської області демонструють здатність адаптуватися до нових викликів та ефективно виконувати як базові, так і специфічні завдання, притаманні умовам воєнного стану. Попри наявність проблемних аспектів, пов'язаних із кадровим навантаженням, матеріально-технічним забезпеченням і підвищеним рівнем суспільної напруги, система загалом довела свою дієздатність та спроможність забезпечувати правопорядок і безпеку громадян. Таким чином, можна стверджувати, що правоохоронні органи є невід'ємним елементом регіональної стабільності та гарантією реалізації державної політики у сфері безпеки, особливо в умовах зовнішньої агресії та внутрішніх викликів.

Висновки до розділу 2

Узагальнений аналіз діяльності правоохоронних органів Рівненської області під час воєнного стану свідчить про високий рівень організованості та багаторівневу координацію між різними підрозділами. На території області функціонує Головне управління Національної поліції, до складу якого входять центральний апарат та районні територіальні відділи, включаючи Вараський, Дубенський, Рівненський (7 відділень поліції) та Сарненський (2 відділення). Крім того, в області діють ізолятори тимчасового тримання у чотирьох населених пунктах та рота і батальйон поліції особливого призначення, що дозволяє забезпечувати ефективний контроль за дотриманням правопорядку в усіх районах.

У Рівненській області ефективно працює система взаємодії поліції, військових, місцевої влади та громадських формувань. Інформаційно-координаційні центри та програми територіальної оборони забезпечують оперативне реагування на загрози, зміцнення безпеки та підтримку населення в умовах воєнного стану. Правоохоронні органи Рівненської області відіграють ключову роль у забезпеченні безпеки та правопорядку під час воєнного стану. Вони виконують як традиційні функції протидії злочинності, так і специфічні завдання: охорона стратегічних об'єктів, контроль за дотриманням обмежень воєнного стану, протидія диверсійним загрозам, запобігання нелегальному обігу зброї та реагування на кібератаки.

Статистика 2021–2024 рр. показує:

- відносно стабільна кількість звернень громадян (+4,8 %);
- різке скорочення зареєстрованих заяв у Єдиному обліку (-90,6 %);
- зростання злочинів у ЄРДР (+15,8 %) і шахрайств (+336 %);
- зниження пограбувань (-75,3 %) та вилучень зброї (-61,9 %);
- стабільно високий рівень домашнього насильства (~9 000 випадків);
- скорочення чисельності поліцейських (-7,8 %).

Попри кадрові та матеріальні обмеження, поліція демонструє ефективність у профілактиці злочинності, протидії диверсійним загрозам і забезпеченні громадського порядку. Важливу роль відіграє співпраця з військовими, місцевою владою та громадськими формуваннями, що підвищує рівень безпеки та довіру населення.

Отже, правоохоронні органи Рівненщини здатні адаптуватися до воєнних викликів і забезпечувати стабільність регіону, хоча потребують посилення кадрового потенціалу та модернізації технічного забезпечення.

РОЗДІЛ 3. МЕХАНІЗМ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

3.1. Проблеми забезпечення правопорядку та труднощі організації роботи правоохоронних органів у Рівненській області. Механізми підвищення ефективності діяльності

Проблематика забезпечення правопорядку в умовах воєнного стану на Рівненщині, як і в інших регіонах України, набуває особливої актуальності, оскільки правоохоронна система стикається з багатьма новими викликами та ризиками. Воєнні дії та пов'язані з ними процеси безпосередньо впливають на рівень злочинності, стан суспільної безпеки, а також на умови роботи самих поліцейських.

Однією з головних проблем є зростання рівня злочинності, зокрема випадків мародерства, економічних злочинів і незаконного обігу зброї. В умовах війни значна кількість зброї потрапляє у цивільний обіг, що ускладнює контроль за нею та створює додаткові загрози для населення. Паралельно з цим активізуються економічні злочини - шахрайства, незаконні фінансові операції та розкрадання ресурсів, що підриває економічну стабільність регіону [18].

Варто звернути увагу і на підвищені ризики для життя та здоров'я правоохоронців. Умови воєнного стану означають, що поліцейські змушені працювати в постійному режимі підвищеної небезпеки, здійснювати патрулювання в районах, які можуть бути об'єктом диверсій чи ракетних атак, а також брати участь у спільних операціях з військовими формуваннями. Це призводить до збільшення фізичного та психологічного навантаження на особовий склад [77, с.63-68].

Окремим викликом є проблеми з дотриманням прав і свобод людини. Під час воєнного стану держава обмежує низку конституційних прав, що може призводити до конфліктних ситуацій між громадянами та правоохоронцями. Надмірне застосування сили чи порушення процедур під час затримань і

перевірок здатні підірвати довіру населення до поліції та викликати соціальну напругу.

Не менш важливою проблемою є недостатнє матеріально-технічне забезпечення. Для ефективної роботи поліція потребує сучасних засобів зв'язку, транспорту, спеціального обладнання для виявлення вибухівки чи зброї, а також належного фінансування для утримання інфраструктури. Обмежені ресурси унеможливають повноцінне реагування на всі виклики, що виникають у регіоні.

Для систематизації цих проблем доцільно розглянути їх у вигляді узагальненої таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Основні проблеми забезпечення правопорядку в умовах воєнного стану

Проблема	Суть проблеми	Вплив на ситуацію в регіоні
Зростання рівня злочинності (мародерство, економічні злочини, незаконний обіг зброї)	Активізація кримінальних проявів через воєнні обставини та доступність зброї	Погіршення криміногенної ситуації, зростання почуття небезпеки серед населення
Підвищені ризики для життя та здоров'я правоохоронців	Постійне перебування в небезпечних умовах, участь у спільних операціях з військовими	Виснаження кадрів, збільшення рівня травматизму та стресових розладів
Проблеми з дотриманням прав і свобод людини	Обмеження прав у межах воєнного стану, ризики зловживання повноваженнями	Зниження довіри до поліції, виникнення соціальної напруги
Недостатнє матеріально-технічне забезпечення	Нестача транспорту, спецзасобів, фінансування та сучасних технологій	Зниження ефективності реагування та неможливість повного контролю за ситуацією
Нестача кадрів	Мобілізація частини правоохоронців, кадровий відтік, збільшене навантаження на працюючих	Зменшення оперативних можливостей, перевтома та зниження ефективності роботи
Психологічне навантаження на поліцейських	Постійний стрес, робота в умовах небезпеки, зіткнення з важкими злочинами	Вигорання, зниження працездатності, підвищення ризиків конфліктів у колективах

Продовження таблиці 3.1

Проблема	Суть проблеми	Вплив на ситуацію в регіоні
Корупційні ризики	Використання службового становища для особистої вигоди в умовах обмежених ресурсів	Підрив авторитету правоохоронних органів, зниження довіри громадян
Проблеми з комунікацією з громадськістю	Недостатня поінформованість населення про дії поліції, поширення фейків і дезінформації	Зростання панічних настроїв, відчуженість громадян від правоохоронних структур
Перевантаження системи через велику кількість звернень	Зростання кількості повідомлень та заяв від населення, складність їх обробки	Затримка у реагуванні, зниження якості надання поліцейських послуг
Труднощі у взаємодії з військовими структурами	Не завжди чітко розмежовані повноваження між поліцією, СБУ, військовими та ТрО	Можливі дублювання функцій, неефективність у проведенні спільних операцій

Джерело: створено на основі [10, с.22-28; 11, с.1028-1033]

Можна констатувати, що забезпечення правопорядку під час воєнного стану є комплексним завданням, яке ускладнюється як внутрішніми організаційними проблемами, так і зовнішніми загрозами. Вирішення цих питань потребує додаткових державних ресурсів, підтримки з боку місцевої влади та налагодженої взаємодії з громадськістю.

Слід відзначити, що робота правоохоронних органів у період дії воєнного стану в Україні зазнала суттєвих змін. Зокрема, значно розширилися їхні повноваження, змінилися умови виконання службових обов'язків, зросло навантаження на підрозділи, а також з'явилася потреба у тіснішій співпраці з міжнародними партнерами. Поліція працює у посиленому режимі, виконуючи широкий спектр завдань: від забезпечення діяльності блокпостів, евакуації населення, перевірки документів і транспортних засобів - до фіксації воєнних злочинів, протидії загальнокримінальній злочинності та мародерству [40].

Відповідно до рішень Ради національної безпеки і оборони України та Указу Президента, у заходах, пов'язаних із запровадженням воєнного стану, разом із поліцією беруть участь і військові формування, які діють у межах визначених законом повноважень та своєї специфіки. Це забезпечує

комплексний підхід до безпеки, однак водночас вимагає високого рівня координації.

Для ефективного здійснення правоохоронної функції держави в сучасних умовах ключовими залишаються кілька завдань: формування якісної правової бази, яка регулює діяльність правоохоронних органів із дотриманням прав і свобод людини; встановлення дієвого механізму контролю за діяльністю правоохоронців та інших безпекових структур; належне кадрове, технічне та інформаційне забезпечення поліції. Важливим є також інформування громадян про можливості впливати на стан безпеки та участь у громадському контролі, розвиток правової освіти й культури населення, особливо молоді [25, с.524-526].

Окремого значення набуває профілактика злочинності та усунення колізій у законодавстві, що регулює сферу безпеки. Важливим завданням є й адаптація зарубіжного досвіду - як позитивного, так і негативного, щоб уникати помилок та враховувати кращі практики у правоохоронній діяльності.

У воєнний час на криміногенну ситуацію впливають низка додаткових чинників: ускладнений контроль за особами, які вийшли з місць позбавлення волі чи відбували покарання за тяжкі злочини, велика кількість покинутого житла, перебої з електропостачанням через обстріли, зростання безробіття та низький рівень доходів населення. Усе це сприяє поширенню злочинів загальнокримінальної спрямованості. Саме тому протидія злочинності у регіонах є невід'ємною складовою системи громадської безпеки та важливою частиною правоохоронної функції держави [17].

З початком широкомасштабної збройної агресії російської федерації організація роботи правоохоронних органів у Рівненській області зазнала суттєвих трансформацій, що торкнулися всіх аспектів їх діяльності. Перш за все, суттєво змінився кадровий склад підрозділів. Через мобілізацію частини співробітників та залучення їх до виконання завдань на блокпостах, забезпечення охорони критично важливих об'єктів, участь у евакуації населення та охороні стратегічних пунктів, в регіоні виник дефіцит кваліфікованих працівників. Це призвело до значного навантаження на залишений особовий склад, який

змушений виконувати розширені функції, часто поєднуючи повсякденну роботу з оперативним реагуванням на надзвичайні ситуації. В таких умовах збільшується ризик професійного вигорання, знижується швидкість реагування на правопорушення, а також зростає ймовірність помилок у прийнятті рішень через високу інтенсивність роботи та стресові фактори [71].

Фінансово-економічний аспект також став одним із ключових обмежуючих факторів. Значна частина бюджетних коштів була переорієнтована на потреби оборони та підтримку територіальної оборони, що обмежило можливості підрозділів поліції у закупівлі сучасного обладнання, спецзасобів, транспортних засобів та технологій для контролю за безпекою. Як наслідок, деякі підрозділи працюють із застарілим обладнанням, обмеженою кількістю транспортних засобів, що ускладнює патрулювання та швидке реагування на повідомлення громадян про правопорушення.

В умовах війни особливо загострилася проблема координації між різними силовими структурами, що функціонують у регіоні. Залучення підрозділів територіальної оборони, участь військових формувань, робота органів місцевого самоврядування та волонтерських організацій потребують високого рівня взаємодії. Поява нових завдань, таких як охорона блокпостів, перевірка документів і транспортних засобів, участь у превентивних заходах, моніторинг безпеки на стратегічно важливих об'єктах, створює додаткові вимоги до системи комунікацій. Відсутність належних каналів обміну інформацією та чіткої координації між відомствами може призводити до дублювання завдань, затримок у реагуванні та погіршення якості забезпечення безпеки громадян [4].

Ще одним критично важливим аспектом стала психологічна складова діяльності правоохоронців. Працівники поліції та інших підрозділів постійно перебувають у стані підвищеної небезпеки: вони здійснюють контроль на блокпостах, беруть участь у евакуації цивільного населення з зон ризику, протидіють мародерству та злочинам загально-кримінальної спрямованості, знешкоджують диверсійні групи. Такі умови спричиняють високий рівень стресу, емоційного та фізичного виснаження, що негативно впливає на

психологічний стан особового складу, може знижувати ефективність оперативних дій, а також підвищувати ризик помилок та професійного вигорання [24, с.36-39].

Ще одним важливим аспектом проблем сучасної поліцейстики є організація патрульної та дорожньої служби в обласних центрах. Ці підрозділи не підпорядковуються безпосередньо начальникам Головних управлінь Національної поліції областей, через що останні не можуть самостійно змінювати дислокацію патрулів відповідно до оперативної та криміногенної ситуації на закріпленій території. Крім того, через нестачу штатного сержантського складу патрульної поліції в райвідділах, їх залучають до конвоювання та супроводу злочинців, що виконують співробітники оперативних підрозділів і дільничні офіцери. Це відволікає персонал від виконання основних функціональних обов'язків і знижує ефективність профілактики та протидії злочинності [74, с.72-75].

Аналогічні проблеми існують і в підрозділах протидії наркотикам або торгівлі людьми, які підпорядковані центральним департаментам МВС. Працівники територіальних підрозділів залучаються до виконання завдань цих департаментів, але їхня робота не враховується у показниках результатів ГУНП областей. У зв'язку з цим актуальною є потреба створення при районних відділах поліції власних патрульних підрозділів, здатних виконувати завдання патрулювання, конвоювання та підтримання громадського порядку.

З початком війни посилилася також загроза порушення прав і свобод громадян. У рамках воєнного стану правоохоронні органи отримали додаткові повноваження, що потребують ретельного дотримання законодавчих норм та захисту прав людини. Недотримання цих стандартів може призвести до соціальної напруги, втрати довіри населення до правоохоронних органів та конфліктів у громадах.

Важливим викликом для Рівненської області стало забезпечення ефективного матеріально-технічного забезпечення. Недостатня кількість сучасних засобів зв'язку, транспортних засобів, спеціальних пристроїв та

обладнання ускладнює виконання завдань, пов'язаних із патрулюванням, перевіркою повідомлень про правопорушення, виявленням незаконного обігу зброї та охороною важливих об'єктів. Крім того, обмежене фінансування впливає на можливість організовувати навчання та підвищення кваліфікації персоналу, що є важливим у складних умовах воєнного часу (Табл. 3.2).

Таблиця 3.2

**Основні труднощі організації роботи правоохоронних органів у
Рівненській області під час воєнного стану [24,71]**

Проблема	Суть	Вплив на роботу правоохоронців
Кадровий дефіцит	Відтік працівників через мобілізацію та перевантаження на блокпостах	Перевантаження особового складу, зниження оперативності
Обмежені фінансові ресурси	Недостатнє фінансування для спецзасобів, техніки та транспорту	Ускладнення патрулювання та контролю за правопорядком
Координація між силовими структурами	Складність взаємодії поліції, ТРО, військових та волонтерів	Затримки у реагуванні, дублювання завдань
Психологічне навантаження	Стресові ситуації, участь у евакуації та охороні об'єктів	Зниження концентрації, підвищений ризик помилок
Зростання злочинності	Мародерство, економічні злочини, незаконний обіг зброї	Погіршення криміногенної ситуації, зростання небезпеки для населення

Таким чином, з початком війни організаційна структура та функціонування правоохоронних органів у Рівненській області зазнали серйозних змін. Кадровий дефіцит, обмежені фінансові ресурси, складнощі у комунікації між силовими структурами та значне психологічне навантаження на персонал стали основними чинниками, що впливають на ефективність підтримання правопорядку. Усі ці фактори підкреслюють необхідність комплексного підходу до посилення діяльності правоохоронних органів, впровадження сучасних технологій, координації дій між відомствами та надання психологічної підтримки працівникам, що працюють у зоні підвищеного ризику.

Для підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів та забезпечення громадської безпеки на території регіону необхідно впроваджувати комплекс заходів, які охоплюють нормативно-правові, організаційні та

технологічні аспекти діяльності поліції та взаємодії з громадськими формуваннями. Головна мета таких заходів полягає у створенні безпечного середовища для громадян шляхом налагодження системної співпраці між Національною поліцією, органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями, які здійснюють контроль за громадським порядком.

Першим важливим напрямком є удосконалення законодавчої бази, яка регулює діяльність правоохоронних органів і взаємодію з громадськістю. Це включає уточнення термінології, пов'язаної з поняттями «громадський порядок», «публічний порядок» та «громадська безпека», а також внесення змін до законів, що стосуються діяльності громадських формувань (ГФ) у співпраці з поліцією. Рекомендовано визначити чіткі процедури контролю та оцінки ефективності діяльності ГФ, встановити підстави для ліквідації формувань у разі порушень та розробити методичні вказівки щодо навчання і підготовки членів ГФ, які брали б участь у патрулюваннях та охороні громадського порядку.

Другим важливим напрямком є модернізація матеріально-технічного забезпечення поліції. Це включає забезпечення правоохоронців транспортними засобами, спеціальними засобами, сучасним зв'язком та необхідним обладнанням для оперативного реагування. Недостатнє матеріально-технічне забезпечення значно знижує ефективність реагування на правопорушення, обмежує можливості патрулювання та ускладнює роботу поліції у складних умовах, зокрема під час воєнного стану [65].

Третім важливим напрямом є впровадження новітніх технологій у правоохоронну діяльність. Сучасні цифрові системи відеоспостереження, електронні бази даних, аналітичні платформи та інтегровані системи управління дозволяють підвищити оперативність реагування на правопорушення, забезпечити прозорість діяльності поліції та оперативно обмінюватися інформацією між різними підрозділами. Впровадження таких технологій також сприяє зменшенню корупційних ризиків і підвищенню довіри населення до правоохоронних органів.

Не менш важливим є підвищення рівня професійної підготовки та психологічної підтримки правоохоронців. Кваліфікована підготовка включає не лише знання нормативно-правових актів та процедур досудового розслідування, а й навички роботи з громадськістю, психологічну стійкість, уміння працювати в умовах стресу та високого ризику. В умовах воєнного стану особливу увагу слід приділяти психологічній підтримці та профілактиці професійного вигорання серед поліцейських, оскільки від цього значною мірою залежить якість виконання службових обов'язків і безпека громадян.

Для забезпечення високого рівня громадської безпеки в громадах та зміцнення співпраці між Національною поліцією, органами виконавчої влади, місцевого самоврядування, громадськими формуваннями та громадськими організаціями необхідно впроваджувати комплекс організаційних заходів.

Першим кроком є визначення оптимальної моделі взаємодії органів поліції, громадських формувань, громадських організацій муніципальних та інших структур охорони громадського порядку. Така модель повинна враховувати специфіку регіону, рівень криміногенної ситуації та особливості місцевих громад, щоб забезпечити оперативність реагування та ефективність превентивних заходів.

Для активізації спільної діяльності Національної поліції та громадських формувань доцільно створювати регіональні мережі громадських формувань і формувати об'єднані штаби керівників цих структур. Це дозволить координувати дії між різними підрозділами та забезпечить більш ефективне патрулювання та контроль за дотриманням громадського порядку.

З метою вирішення локальних проблем, пов'язаних із наслідками воєнного стану, важливим є укладення меморандумів про співпрацю між мережами громадських формувань та підрозділами Національної поліції на регіональному, районному та місцевому рівнях. Такі угоди забезпечують чітке розмежування обов'язків, визначають порядок взаємодії та сприяють стабільному партнерству між поліцією та громадськістю.

Не менш важливим заходом є сприяння створенню при головних управліннях Національної поліції в областях координаційних рад, до складу яких входять представники громадських формувань та громадських організацій, що займаються питаннями громадської безпеки. На рівні Міністерства внутрішніх справ має бути розроблено і затверджено відповідне Положення з рекомендаціями щодо створення та функціонування таких координаційних рад, що дозволить систематизувати роботу та підвищити її ефективність.

Ще одним важливим кроком є впровадження інституту муніципального комісара, який виконуватиме функції громадського помічника дільничного інспектора у невеликих містах, селищах та селах, зокрема в об'єднаних територіальних громадах. Затвердження Положення про муніципального комісара дозволяє формалізувати його роль і права у системі взаємодії з поліцією та громадськістю.

Для забезпечення консультативної підтримки та залучення досвіду ветеранів правоохоронних органів слід створювати Раду ветеранів та Молодіжну раду при головних управліннях Національної поліції в областях. Ці консультативно-дорадчі органи можуть брати участь у розробці стратегій та програм громадської безпеки, а також сприяти формуванню ефективних практик взаємодії між поліцією та громадськістю.

Необхідно також підготувати методичні рекомендації для розробки регіональних програм, присвячених громадській безпеці. Такі програми повинні передбачати розширення співпраці між органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підрозділами Національної поліції та громадськими формуваннями, зокрема їхніми регіональними мережами. У рамках цих програм доцільно внести зміни до Стратегій розвитку областей та передбачити мінімальне фінансове забезпечення участі громадських формувань у спільному патрулюванні з поліцією.

Важливим аспектом є організація системної правової та військово-патріотичної освіти населення. Необхідно розробити тематичні плани проведення занять із правової освіти за участю представників Національної

поліції та громадських формувань, організовувати військово-патріотичні заходи для учнів та студентської молоді, а також навчальні сесії з надання першої медичної допомоги. Для фізичного виховання і формування громадянського патріотизму доцільно залучати молодь до участі у всеукраїнських дитячо-юнацьких військово-патріотичних заходах, таких як гра «Сокіл-Джура» [6], а також знайомити її з історичною спадщиною у сфері боротьби зі злочинністю, використовуючи ресурси громадських формувань та народних музеїв поліції.

Для ефективної взаємодії з громадськістю слід проводити тематичні виховні години для школярів, організовувати зустрічі з батьками, проводити батьківські всеобучи, особливо для сімей, які потребують додаткової педагогічної уваги. Запровадження практики регулярного звітування підрозділів Національної поліції перед територіальними громадами дозволяє підвищити прозорість діяльності та зміцнити довіру громадян.

Особливо ефективною є діяльність поліцейських офіцерів громади, які живуть у населених пунктах, допомагають мешканцям не лише у правоохоронній сфері, а й надають домедичну допомогу, беруть участь у роботі адміністративних комісій, виїжджають разом із соціальними працівниками до сімей у складних життєвих обставинах, сприяють розкриттю злочинів та звітують перед населенням.

Для підвищення ефективності діяльності Національної поліції необхідно вивчати та адаптувати закордонний досвід співпраці правоохоронних органів із громадськістю, а також налагоджувати співробітництво з міжнародними організаціями та реалізовувати спільні проєкти за підтримки донорів. До складу атестаційних комісій органів поліції слід включати представників громадських формувань, а серед критеріїв оцінки ефективності роботи поліцейських враховувати рівень їх взаємодії з органами місцевого самоврядування та громадськістю.

Для підвищення ефективності участі громадських формувань у забезпеченні правопорядку та зміцнення їхньої ролі у цих процесах доцільно

внести зміни та доповнення до чинних нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері забезпечення громадської безпеки.

Зокрема, пропонується уточнити застосування таких термінів, як «громадський порядок» та «публічний порядок», які вживаються у Конституції та інших законодавчих актах, шляхом їх уніфікації або чіткого розмежування. Також доцільно співвіднести категорію «публічна безпека і порядок» з поняттями «громадська безпека» та «громадський порядок», щоб уникнути правових колізій та забезпечити більш зрозумілу і прозору термінологію у правовому полі.

Крім того, пропонується внести зміни до Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» [30], зокрема до статей 16 та 20, які регламентують контроль за діяльністю громадських формувань. Передбачається, що контроль буде здійснюватися спеціально створеними комісіями, до складу яких входять представники підрозділів Національної поліції, Державної прикордонної служби, органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, а також представники громадських формувань. Крім того, у цьому законі слід чітко прописати підстави та порядок ліквідації громадських формувань, що дозволить запобігти зловживанням та забезпечити законність їх діяльності.

У Законі України «Про органи самоорганізації населення» [55] доцільно передбачити норму, що регламентує організацію співпраці органів самоорганізації населення з громадськими формуваннями, які здійснюють діяльність у межах території їхньої компетенції. Така співпраця сприятиме ефективному забезпеченню громадського порядку та підвищенню взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськими формуваннями та громадськими організаціями.

Положення про Національну поліцію доцільно доповнити функцією щодо участі правоохоронного органу у правовій та спеціальній підготовці громадян, які бажають стати членами громадських формувань, на основі узгоджених планів

такої підготовки. Це забезпечить високий рівень професійної підготовки членів громадських формувань та узгодженість їх дій із роботою поліції.

Для повноцінної реалізації статті 89 Закону України «Про Національну поліцію» [58] пропонується розширити індикатори оцінки рівня довіри населення до Національної поліції, включивши серед них показник участі поліції разом із громадськістю у спільних проєктах, програмах та заходах. Такий підхід дозволить оцінювати ефективність взаємодії правоохоронних органів із громадськими формуваннями та громадськими організаціями на практиці та підвищить прозорість їх діяльності.

Таким чином, комплексна реалізація зазначених заходів - від удосконалення законодавства і модернізації технічного забезпечення до впровадження новітніх технологій і підвищення професійного рівня поліцейських - створює умови для ефективної роботи правоохоронних органів. Це сприяє підвищенню безпеки громадян, зміцненню довіри населення до поліції та забезпечує стабільну протидію злочинності навіть у складних умовах воєнного стану.

3.2. Перспективи розвитку правоохоронних органів у післявоєнний період

Після завершення воєнного періоду перед правоохоронними органами України постає надзвичайно складне та відповідальне завдання - не лише відновлення стабільності та громадського порядку, але й системне вдосконалення діяльності підрозділів поліції та інших правоохоронних органів із урахуванням практичного досвіду, здобутого під час війни. Воєнний період вніс суттєві зміни в організацію роботи правоохоронних структур, оскільки вони були змушені виконувати додаткові функції, пов'язані з охороною громадського порядку, патрулюванням населених пунктів, перевіркою документів і транспорту, контролем за незаконним обігом зброї та боєприпасів, а також

участю у протидії мародерству та воєнним злочинам. В умовах післявоєнного відновлення ці здобутки потрібно адаптувати до мирних умов, щоб підвищити ефективність профілактики злочинів, швидкість реагування на надзвичайні події та здатність правоохоронних органів запобігати правопорушенням загально-кримінальної спрямованості.

Одним із ключових напрямів розвитку післявоєнної системи правоохоронних органів є структурне реформування. Під час війни органи поліції та інші підрозділи працювали в посиленому режимі, що включало виконання завдань військового характеру разом із військовими формуваннями, посилене патрулювання територій, забезпечення безпеки громадян на блокпостах та контроль за дотриманням законності у населених пунктах. У післявоєнний період структура органів повинна бути адаптована до мирного часу, з можливістю оперативного реагування на кримінальні та надзвичайні події, забезпечення більш ефективного використання кадрового, матеріального та технічного ресурсу. Це передбачає створення спеціалізованих підрозділів патрульної служби у громадах, удосконалення системи конвоювання, а також інтеграцію працівників поліції в консультативно-дорадчі органи на рівні регіонів та громад для розробки стратегій забезпечення безпеки [44, с.47-51].

Кадрове забезпечення та підготовка правоохоронців є ще одним критично важливим напрямом. У період воєнних дій значно зросло навантаження на особовий склад, що супроводжувалося високим рівнем стресу, фізичним та психологічним виснаженням, травматизмом та ризиком для життя. У післявоєнний період необхідно розробити програми психологічної підтримки для поліцейських та інших співробітників правоохоронних органів, а також підвищувати рівень їхньої професійної підготовки. Це включає навчання сучасним методам розкриття злочинів, веденню кримінальних та адміністративних справ, використанню новітніх технологій і методів криміналістики. Крім того, необхідно забезпечити постійний професійний розвиток та підвищення кваліфікації через тренінги, практичні заняття та обмін досвідом із закордонними колегами [16].

Впровадження сучасних технологій у діяльність правоохоронних органів має стати пріоритетним завданням. Це включає розвиток цифрових баз даних, систем відеоспостереження, інтеграцію інформаційних ресурсів між різними підрозділами поліції, використання аналітичних систем для прогнозування злочинності та оптимізації розподілу патрулів. Також важливо розвивати інструменти електронної взаємодії з громадськістю, щоб підвищити прозорість діяльності органів поліції, забезпечити швидкий доступ громадян до інформації про їхню діяльність і створити умови для ефективного громадського контролю.

Антикорупційні механізми післявоєнного періоду повинні бути значно посилені. Застосування прозорих процедур взаємодії поліції з населенням, громадськими формуваннями та організаціями, а також посилення внутрішнього контролю і підзвітності посадових осіб сприятиме зміцненню довіри громадян до правоохоронних органів. Важливо закріпити у нормативно-правових актах чіткі процедури оцінювання ефективності взаємодії поліцейських з місцевими громадами та громадськими формуваннями, а також запровадити індикатори, які дозволять системно вимірювати рівень довіри населення до діяльності поліції.

Інтеграція української системи правоохоронних органів до європейських стандартів є важливою умовою для підвищення якості роботи та професійного рівня працівників. Це передбачає гармонізацію національного законодавства з європейськими нормами, впровадження кращих практик міжнародного рівня у сфері патрулювання, профілактики злочинів та розкриття злочинів, а також розвиток співпраці з міжнародними організаціями та участь у спільних проектах і навчальних програмах. Таке підходи дозволяють не лише підвищити ефективність правоохоронної системи, а й зміцнити міжнародний імідж України як держави, здатної забезпечувати високий рівень безпеки для громадян.

Особливу увагу у післявоєнний період слід приділити розвитку партнерства між правоохоронними органами та громадськими формуваннями і організаціями. Залучення громадськості до охорони громадського порядку, участь у патрулюваннях та проведенні профілактичних заходів дозволяє значно розширити можливості поліції, зробити діяльність більш прозорою та

враховувати місцеві потреби і специфіку. Важливо створювати консультативно-дорадчі ради, де представники громадських формувань разом із поліцейськими та органами місцевого самоврядування розробляють регіональні програми безпеки, визначають пріоритети реагування та спрямовують ресурси на найпроблемніші ділянки.

В контексті Рівненської області післявоєнний період передбачає не лише загальнонаціональні завдання реформування та вдосконалення правоохоронної системи, а й врахування специфіки регіону. Рівненщина, як прикордонна область, яка має активне транспортне сполучення та значну кількість внутрішньо переміщених осіб, потребує особливої уваги до розвитку спеціалізованих підрозділів поліції, здатних швидко реагувати на місцеві виклики, пов'язані з охороною громадського порядку та забезпеченням безпеки населення.

Серед ключових напрямів розвитку слід виділити розширення функцій патрульних підрозділів на територіях об'єднаних територіальних громад. Це передбачає створення мобільних груп, які зможуть ефективно патрулювати населені пункти та місцеві дороги, взаємодіяти з громадськими формуваннями і організаціями, забезпечуючи безпеку на блокпостах, контроль за дотриманням законності та превентивну роботу з населенням. Також важливим є розвиток інституту муніципальних комісарів, які виконують роль громадських помічників дільничних інспекторів, допомагають у вирішенні локальних проблем безпеки та забезпечують прямий контакт із жителями громад.

Кадрове забезпечення правоохоронних органів Рівненської області післявоєнного періоду має враховувати як професійний розвиток, так і психологічну підтримку співробітників. Працівники поліції та інших підрозділів повинні бути готові не лише до стандартних правоохоронних завдань, але й до координації дій у разі надзвичайних ситуацій, стихійних лих чи можливих конфліктних проявів у громадах. Для цього важливим є впровадження системи тренінгів та навчальних програм, які враховують специфіку прикордонного регіону, включають симуляції кризових ситуацій та розвиток навичок комунікації з місцевим населенням і громадськими формуваннями [71].

Технологічне забезпечення є ще одним пріоритетом для Рівненської області. Впровадження систем відеоспостереження у ключових населених пунктах, інтеграція інформаційних ресурсів між підрозділами поліції та громадськими формуваннями. Особливу увагу слід приділити електронним платформам для взаємодії з громадськістю, щоб жителі області мали можливість безпосередньо інформувати правоохоронців про порушення, отримувати консультації та брати участь у програмах профілактики злочинності.

Важливою складовою розвитку післявоєнної системи в Рівненській області є активізація партнерства між правоохоронними органами, громадськими формуваннями та органами місцевого самоврядування. Координаційні ради, консультативно-дорадчі органи та об'єднані штаби керівників громадських формувань дозволять спільно розробляти регіональні програми безпеки, визначати пріоритети патрулювання та профілактичної роботи, а також розподіляти ресурси на проблемні території. Це забезпечить системний підхід до запобігання правопорушенням, ефективну взаємодію з населенням і високу довіру громади до правоохоронних органів.

Післявоєнний розвиток правоохоронної системи Рівненської області також передбачає посилення антикорупційних механізмів та прозорості діяльності підрозділів. Регулярна оцінка ефективності роботи поліцейських, впровадження чітких процедур взаємодії з громадськими формуваннями та організаціями, а також застосування індикаторів довіри населення дозволять сформувати сучасну, відкриту та підзвітну систему правоохоронних органів.

Нарешті, інтеграція з європейськими стандартами є важливим напрямом розвитку для Рівненської області. Це стосується не лише гармонізації законодавства, але й впровадження міжнародних практик у сфері патрулювання, превентивної роботи та реагування на надзвичайні події. Співпраця з міжнародними організаціями, участь у навчальних програмах і обмінах досвідом сприятиме підвищенню професійного рівня працівників, зміцненню довіри населення та розвитку стійкої системи громадської безпеки.

Важливим чинником розвитку правоохоронних органів у післявоєнний період є реалізація положень Закону «Про затвердження плану заходів, спрямованих на виконання Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки» [50]. Цей закон створює нормативну основу для системного впровадження реформ у правоохоронній сфері, визначає конкретні заходи щодо оптимізації організаційної структури підрозділів, підвищення професійного рівня персоналу, модернізації матеріально-технічного забезпечення та впровадження сучасних технологій у роботу правоохоронних органів. Для Рівненської області виконання положень цього закону передбачає адаптацію національних реформ до регіональної специфіки, зокрема розвиток консультативно-дорадчих органів за участю громадських формувань і організацій, удосконалення патрульної служби у громадах, посилення антикорупційних механізмів та зміцнення системи превентивної роботи із населенням. Реалізація плану заходів дозволить забезпечити комплексний розвиток правоохоронної системи Рівненської області, підвищити ефективність охорони громадського порядку та зміцнити довіру громадян до діяльності поліції та інших органів правопорядку.

Розвиток правоохоронних органів у післявоєнний період у Рівненській області має ґрунтуватися на адаптації практичного досвіду воєнного часу, модернізації структури, впровадженні сучасних технологій, розвитку кадрового потенціалу та зміцненні партнерства з громадськістю. Це створить умови для формування ефективної, прозорої та стійкої системи охорони громадського порядку, здатної оперативно реагувати на виклики та забезпечувати високий рівень безпеки для жителів регіону.

Отже, дослідження проблем і перспектив удосконалення діяльності правоохоронних органів у період воєнного стану дозволяє зробити низку важливих висновків.

По-перше, забезпечення правопорядку в умовах війни є багатовимірним завданням, що ускладнюється як зовнішніми факторами (зростанням злочинності, незаконним обігом зброї, підвищеними загрозами для життя правоохоронців), так і внутрішніми проблемами самих структур (кадровим дефіцитом, недостатнім матеріально-технічним забезпеченням, психологічним перевантаженням персоналу). Ці виклики формують нову реальність правоохоронної діяльності, де поліція вимушена одночасно виконувати традиційні функції та адаптовуватися до завдань, продиктованих воєнним станом.

По-друге, організація роботи поліції у Рівненській області, як і в інших регіонах України, зазнала суттєвої трансформації. На перший план вийшли питання ефективної координації між різними силовими структурами, взаємодії з територіальною обороною, органами місцевої влади та громадськими організаціями. Водночас виявлено низку обмежень, пов'язаних із розпорошенням повноважень, дублюванням функцій і відсутністю достатніх ресурсів для забезпечення швидкого реагування на виклики безпеки. Особливої уваги потребує психологічна підтримка правоохоронців, оскільки їхня діяльність відбувається в умовах постійного стресу та ризику.

По-третє, для підвищення ефективності правоохоронної діяльності у воєнний час необхідний комплексний підхід, що поєднує правові, організаційні та технічні заходи. Йдеться про удосконалення нормативно-правової бази, модернізацію матеріально-технічного забезпечення поліції, впровадження сучасних цифрових технологій, розвиток партнерства з громадськими формуваннями та посилення взаємодії з органами місцевого самоврядування. Важливим завданням є також формування системи постійної правової, психологічної та військово-патріотичної освіти громадян, що дозволить зміцнити довіру населення до поліції та підвищити рівень громадської безпеки.

По-четверте, перспективними напрямками удосконалення роботи правоохоронних органів є створення координаційних рад та регіональних мереж громадських формувань, запровадження інституту муніципального комісара, розвиток діяльності поліцейських офіцерів громади, а також активне використання міжнародного досвіду та співпраці з міжнародними організаціями. Такі заходи здатні забезпечити не лише зміцнення правопорядку, а й формування якісно нового рівня довіри між поліцією та суспільством.

Отже, удосконалення діяльності правоохоронних органів у період воєнного стану має базуватися на балансі між підвищенням ефективності їхньої роботи та неухильним дотриманням прав і свобод громадян. Саме від цього залежить не тільки рівень безпеки на регіональному та національному рівнях, але й стійкість суспільства до зовнішніх і внутрішніх викликів, що є визначальним у процесі наближення України до перемоги та подальшої післявоєнної відбудови.

3.3. Пропозиції та рекомендації щодо механізму вдосконалення діяльності правоохоронних органів

Ефективність функціонування правоохоронних органів у період воєнного стану визначається не лише рівнем їхньої організаційної спроможності чи технічного забезпечення, а й здатністю гармонійно поєднувати загальнодержавні стратегії безпеки з особливостями конкретного регіону. У цьому контексті Рівненська область посідає особливе місце, адже вона має стратегічне значення як прикордонний регіон, що виконує роль важливого транспортного коридору між Україною та країнами Європейського Союзу. На її території розташовані об'єкти критичної інфраструктури, великі промислові підприємства, а також густі лісові масиви, які можуть використовуватись для незаконної діяльності чи приховування диверсійних груп. Усі ці фактори створюють додаткові виклики для організації роботи правоохоронних органів, що вимагає комплексного підходу до вдосконалення їхньої діяльності.

З огляду на викладене, практичні рекомендації щодо підвищення ефективності правоохоронних органів у Рівненській області доцільно сформулювати у кількох ключових напрямках. Передусім ідеться про посилення координації між правоохоронними та військовими структурами, що дозволить забезпечити швидке реагування на надзвичайні ситуації та мінімізувати наслідки можливих загроз. Не менш важливим напрямом є оптимізація кадрового забезпечення, адже умови воєнного стану вимагають спеціалізованої підготовки особового складу та належного рівня психологічної підтримки. Значної уваги потребує також зміцнення матеріально-технічної бази, зокрема забезпечення правоохоронців сучасними засобами зв'язку, транспортом та цифровими технологіями [27].

Окремим блоком рекомендацій виступає розвиток інформаційної безпеки, що охоплює протидію кібератакам, дезінформації та інформаційно-психологічним операціям противника. Важливим чинником підвищення ефективності правоохоронної діяльності є також налагодження тісної взаємодії з населенням, адже співпраця з громадянами та добровольчими формуваннями територіальних громад суттєво підсилює можливості поліції у забезпеченні порядку. Не менш актуальним є удосконалення правового забезпечення діяльності правоохоронних органів, що передбачає оновлення нормативно-правової бази з урахуванням особливостей воєнного часу. Нарешті, значну роль у зміцненні потенціалу правоохоронців може відігравати міжнародна співпраця, спрямована на обмін досвідом та залучення матеріально-технічної допомоги від партнерських держав [32].

Однією з ключових умов ефективного функціонування системи безпеки в умовах воєнного стану є налагодження тісної та системної координації між правоохоронними та військовими структурами. Це пояснюється тим, що саме в період військової агресії правоохоронці та військові часто виконують завдання, які взаємопов'язані між собою: забезпечення охорони громадського порядку, протидія диверсійним групам, охорона стратегічних об'єктів та контроль над переміщенням населення і транспорту.

Для Рівненської області така координація має особливе значення, оскільки регіон виступає важливим транзитним вузлом, через який здійснюються перевезення гуманітарних вантажів та військової допомоги з країн Європейського Союзу. Наявність блокпостів і підрозділів територіальної оборони вимагає від поліції, Нацгвардії та військових формувань узгоджених дій, щоб уникати дублювання функцій або, навпаки, прогалин у забезпеченні безпеки. Прикладом може стати ситуація з незаконним переміщенням зброї чи боєприпасів: лише за умови злагодженої взаємодії поліції (яка контролює цивільний сектор), військових (що відповідають за оборону) та Служби безпеки України (яка здійснює контррозвідальні заходи) можливе швидке виявлення та нейтралізація таких загроз.

Для досягнення цього необхідно розробити єдині алгоритми дій у випадку надзвичайних ситуацій - від виявлення підозрілих осіб до проведення спільних спецоперацій. На практиці це може бути реалізовано через створення координаційних центрів, які об'єднують представників поліції, Національної гвардії, СБУ та Збройних сил України. Важливим інструментом стане проведення регулярних спільних навчань, під час яких правоохоронці та військові зможуть відпрацювати чіткий порядок дій у разі масових заворушень, теракту чи диверсії. У Рівненській області такі навчання доцільно проводити на об'єктах критичної інфраструктури - зокрема, біля залізничних вузлів, аеропорту, великих промислових підприємств, які можуть стати потенційними цілями для противника.

Зарубіжний досвід підтверджує доцільність такого підходу. Наприклад, у Польщі після початку російської агресії проти України значно активізувалася співпраця поліції та військових формувань у прикордонних регіонах: проводяться спільні патрулі та тренування для відпрацювання реагування на кризові ситуації. У США, після терактів 11 вересня 2001 року, було створено систему міжвідомчої координації (Homeland Security), яка передбачає чітке узгодження дій поліції, Національної гвардії та федеральних структур під час надзвичайних подій. У Литві, яка має досвід протидії гібридним загрозам,

активно практикуються навчання, під час яких відпрацьовується взаємодія сил оборони з поліцією та місцевими громадами у випадку спроб диверсій [64].

Використання такого досвіду в Рівненській області може забезпечити значне підвищення ефективності реагування на загрози. Наприклад, запровадження спільних «штабних ігор» для керівників правоохоронних та військових структур дозволить напрацювати алгоритми прийняття рішень, а залучення міжнародних партнерів до тренувань допоможе адаптувати найкращі практики.

Отже, посилення координації між правоохоронними та військовими структурами в Рівненській області не лише сприятиме підвищенню оперативності та злагодженості дій, але й стане запорукою збереження громадської безпеки та захисту стратегічних об'єктів у регіоні.

В умовах воєнного стану ефективність діяльності правоохоронних органів значною мірою залежить від рівня довіри та співпраці з громадянами. Досвід показує, що навіть найкраще організовані правоохоронні структури не здатні повною мірою забезпечити правопорядок без активної підтримки населення. Особливо це актуально для Рівненської області, де велика кількість сільських та віддалених населених пунктів ускладнює регулярне патрулювання, а отже - створює потребу в нових формах взаємодії поліції з громадами.

Одним із ключових напрямів є розвиток добровольчих формувань територіальних громад, які можуть стати додатковою силою у забезпеченні громадського порядку. У віддалених районах Рівненщини саме добровольці здатні здійснювати первинний моніторинг ситуації, повідомляти поліцію про підозрілу діяльність та допомагати у підтриманні спокою в період надзвичайних ситуацій. Наприклад, у громадах, що розташовані біля транспортних артерій або лісових масивів, залучення місцевих жителів до спільних патрулів із правоохоронцями дозволило б оперативніше виявляти порушників чи підозрілі пересування [62].

Ефективним механізмом підвищення безпеки може стати впровадження систем швидкого інформування населення через SMS-розсилки, мобільні

застосунки або спеціальні онлайн-платформи. Подібні інструменти дозволяють у найкоротші терміни донести до громадян інформацію про загрози (наприклад, можливі диверсії, повітряні тривоги, правила поведінки у надзвичайних ситуаціях). Такий підхід успішно застосовується у країнах ЄС, де поліція має змогу оперативно попереджати громадян про небезпеку за допомогою інтегрованих електронних сервісів. У Рівненській області доцільно було б запровадити аналогічний регіональний мобільний застосунок, що містив би актуальні повідомлення від органів правопорядку та поради щодо дій у кризових обставинах[68].

Важливою складовою розвитку співпраці поліції з населенням є впровадження принципів *community policing* (поліцейської діяльності, орієнтованої на громаду). Це стратегія, яка передбачає не лише охорону правопорядку, а й формування партнерських відносин між поліцією та громадянами. В Україні цей підхід поки що перебуває на етапі становлення, однак саме воєнний стан робить його особливо актуальним. Для Рівненщини впровадження *community policing* може включати регулярні зустрічі поліцейських з представниками територіальних громад, обговорення місцевих проблем безпеки, спільне планування профілактичних заходів. Такий формат дозволить громадянам не лише бути поінформованими, а й відчувати свою особисту відповідальність за стан безпеки.

Зарубіжна практика підтверджує дієвість цієї стратегії. У Великій Британії активно функціонує концепція *neighborhood policing* (сусідського нагляду), коли жителі певного району створюють локальні мережі спостереження за правопорядком. Це можуть бути як традиційні вуличні патрулі, так і сучасні цифрові групи у месенджерах, які інформують про підозрілі події та координують дії з поліцією. В Україні подібні ініціативи вже існують у вигляді «сусідських чатів», але здебільшого вони працюють автономно, без системної взаємодії з поліцією. Для Рівненської області доцільно інтегрувати такі ініціативи у загальну систему громадської безпеки, щоб правоохоронні органи

могли не лише отримувати інформацію від мешканців, а й оперативно реагувати на їхні запити [70].

Окремо слід підкреслити значення видимого патрулювання як способу зміцнення довіри громадян. Присутність поліцейських у громадських місцях - на ринках, у місцях масового скупчення людей, поблизу критичної інфраструктури - формує у населення відчуття захищеності та водночас знижує рівень правопорушень. Для сільських територій Рівненщини доцільним є поєднання мобільних автопатрулів із пішими обходами у найбільш криміногенно вразливих місцях.

Підвищення рівня взаємодії з населенням повинно стати одним із пріоритетних напрямів діяльності правоохоронних органів у Рівненській області. Це можливо завдяки розвитку добровольчих формувань, впровадженню сучасних цифрових засобів інформування, застосуванню *community* та *neighborhood policing*, а також завдяки забезпеченню постійної фізичної присутності правоохоронців у громаді. Реалізація таких заходів сприятиме не лише підвищенню безпеки, а й зміцненню довіри до правоохоронних органів як до партнерів громади, а не лише контролюючих структур [33].

Кадрове забезпечення є одним із ключових чинників ефективності діяльності правоохоронних органів, особливо в умовах воєнного стану. Сьогодні Національна поліція України стикається з подвійним викликом: з одного боку - частина кваліфікованих кадрів мобілізована до лав Збройних сил України, з іншого - потреба у підтриманні стабільного рівня правопорядку на місцях лише зростає. Це зумовлює необхідність вироблення нових підходів до відбору, підготовки та підтримки поліцейських, зокрема у Рівненській області, яка має прикордонне значення та підвищені ризики для безпеки.

Першочерговим завданням є створення регіонального центру підготовки правоохоронців. Такий центр міг би функціонувати як філія освітніх закладів МВС, з урахуванням особливостей регіону та оперативних завдань. Наприклад, для Рівненської області особливе значення має охорона державного кордону, протидія незаконному обігу зброї та охорона стратегічних об'єктів енергетичної

інфраструктури. Відтак, навчальні програми повинні включати як базову поліцейську підготовку, так і спеціалізовані курси з тактики дій у прикордонних громадах, протидії диверсійним групам, управління натовпом під час кризових ситуацій.

Важливою складовою такої системи має стати співпраця з військовими інструкторами. Бойовий досвід українських військовослужбовців є унікальним ресурсом, який може бути інтегрований у підготовку поліцейських. Залучення ветеранів та інструкторів із підрозділів ЗСУ та Нацгвардії дозволить значно підвищити рівень практичних навичок правоохоронців, зокрема в питаннях першої медичної допомоги, реагування на надзвичайні ситуації, дій у зоні обстрілів чи при виявленні вибухонебезпечних предметів [3, с.42-48].

Не менш актуальним напрямом є підвищення кваліфікації діючих співробітників поліції. З огляду на нові виклики, перед якими стоїть Рівненщина, традиційні знання та методи роботи потребують оновлення. Доцільно регулярно проводити короткотермінові тренінги, онлайн-курси та практичні семінари, що охоплюватимуть питання кібербезпеки, взаємодії з населенням, роботи з системами відеоспостереження та аналітичними платформами. Такий підхід дозволить поліцейським залишатися гнучкими та адаптивними до швидкозмінних умов безпеки [33].

Особливу увагу необхідно приділити психологічній підтримці поліцейських. Служба у прикордонних громадах Рівненщини або на територіях із підвищеним рівнем небезпеки супроводжується високим рівнем стресу, емоційного вигорання та ризиком розвитку посттравматичних розладів. Запровадження програм психологічної реабілітації, регулярних консультацій із фахівцями, а також створення внутрішніх груп підтримки допоможе зберегти психологічну стійкість співробітників. У багатьох європейських країнах (наприклад, у Польщі та Литві) подібні практики вже стали стандартом поліцейської служби, що дозволяє значно знизити рівень плинності кадрів і підвищити ефективність виконання завдань.

Окремим завданням є залучення молоді до служби в поліції. Це може реалізовуватися через профорієнтаційні програми, співпрацю з університетами, створення системи стажувань для студентів юридичних і соціальних спеціальностей. Такий підхід не лише зменшить дефіцит кадрів, але й дозволить формувати нове покоління поліцейських, орієнтованих на сучасні стандарти служби та європейські цінності у сфері безпеки.

У багатьох країнах ЄС активно застосовуються моделі прискореної підготовки та перепідготовки поліцейських. Наприклад, у Польщі створені регіональні центри, де навчальні програми адаптують під специфіку конкретних територій (прикордонні райони - акцент на боротьбу з контрабандою й нелегальною міграцією). У Литві та Латвії поширена практика спільних тренувань поліції та військових, що дозволяє підвищити готовність правоохоронців діяти в кризових умовах. У Німеччині діють програми психологічної підтримки поліцейських, зокрема система «peer support», коли колеги допомагають один одному долати стрес. У Великій Британії ефективно працює система police cadets - молодіжних формувань, які стають резервом для поліції. А у Фінляндії розроблені прискорені програми підготовки для ветеранів та осіб із суміжною освітою, що дозволяє швидко компенсувати нестачу кадрів [20].

Таким чином, оптимізація кадрового забезпечення в Рівненській області має відбуватися у кількох напрямках: прискорена підготовка нових працівників, системне підвищення кваліфікації діючих кадрів, залучення військових інструкторів до навчального процесу, психологічна підтримка поліцейських та створення умов для приходу молоді у професію. Комплексна реалізація цих заходів дозволить не лише компенсувати кадрові втрати, але й підвищити рівень професійності та мотивації поліцейських, що у свою чергу зміцнить безпекову ситуацію в регіоні.

Ефективність діяльності правоохоронних органів безпосередньо залежить від рівня їхнього технічного оснащення та здатності швидко адаптуватися до нових викликів. У сучасних умовах воєнного стану Рівненська область

стикається з низкою специфічних проблем, що вимагають комплексного підходу до посилення матеріально-технічної бази й розвитку інформаційної безпеки.

По-перше, географічні особливості регіону створюють низку додаткових труднощів для правоохоронців. Значні лісові масиви, які простягаються на півночі області, ускладнюють контроль за переміщенням транспорту та осіб. Такі території часто використовуються для незаконного переміщення зброї, товарів чи навіть організації диверсійних груп. Для мінімізації цих ризиків доцільним є розгортання сучасних систем відеоспостереження вздовж ключових транспортних артерій, зокрема міжнародної траси Київ-Чоп, що має стратегічне значення. Система камер із можливістю автоматичного розпізнавання номерних знаків та підключенням до єдиної бази даних дозволить швидко виявляти підозрілі автомобілі й попереджати можливі загрози [19].

Додатковим інструментом контролю можуть стати безпілотні літальні апарати (дрони). Їхнє застосування особливо актуальне для моніторингу прикордонних районів та важкодоступних територій. Такі технології вже активно використовуються поліцією в країнах Балтії (Латвії, Литві, Естонії), де вони допомагають контролювати рух на кордонах і своєчасно виявляти незаконні переміщення. У Рівненській області дрони могли б виконувати подвійну функцію - як засіб спостереження за ситуацією в прикордонних громадах, так і як інструмент забезпечення безпеки під час масових заходів у містах.

Не менш важливим є питання забезпечення правоохоронців сучасними засобами зв'язку та броньованим транспортом. Робота у віддалених громадах, зокрема на півночі Рівненщини, вимагає надійної системи комунікації між підрозділами. Використання захищених цифрових каналів зв'язку дозволить оперативно обмінюватися інформацією та координувати дії навіть у складних умовах. Броньовані автомобілі, у свою чергу, підвищать мобільність правоохоронців і дадуть можливість діяти безпечно навіть у випадках загрози обстрілів або диверсій.

По-друге, окремої уваги потребує сфера інформаційної безпеки. Рівненщина вже стикалася з випадками поширення дезінформації, пов'язаної з мобілізацією, повітряними тривогами чи розподілом гуманітарної допомоги. Подібні інформаційно-психологічні операції ворога мають на меті посіяти паніку серед населення та знизити довіру до державних інституцій. Тому правоохоронні органи повинні розвивати ефективні механізми протидії цим загрозам [34, с.112-142].

Насамперед, необхідно налагодити співпрацю з місцевими медіа та створити систему офіційних каналів комунікації з населенням. Це можуть бути перевірені онлайн-платформи, мобільні додатки чи SMS-розсилки, що дозволятимуть швидко інформувати громадян про реальні загрози та правила поведінки в умовах воєнного стану. Важливо, щоб такі канали були простими у використанні та доступними навіть для мешканців віддалених громад [33].

Крім того, правоохоронці мають бути готові до кіберзагроз. Регулярні тренінги з кібербезпеки для співробітників поліції Рівненщини допоможуть швидко ідентифікувати кібератаки та протидіяти їм. Подібний досвід уже реалізовано в Естонії, яка є світовим лідером у сфері кіберзахисту: там поліцейські підрозділи тісно співпрацюють із Центром кіберзахисту НАТО, що дозволяє оперативно реагувати на інформаційні атаки. Для Рівненської області, з її активними інформаційними викликами, такий досвід може стати надзвичайно корисним.

Таким чином, зміцнення матеріально-технічної бази та розвиток інформаційної безпеки в Рівненській області мають стати взаємопов'язаними пріоритетами. Сучасні технічні засоби (відеоспостереження, дрони, бронетехніка) дозволять правоохоронцям ефективніше контролювати територію, тоді як розвиток інформаційної безпеки гарантуватиме стійкість регіону до кібератак та інформаційних провокацій. Комплексне впровадження цих заходів зміцнить не лише рівень безпеки, а й довіру громадян до правоохоронної системи.

В умовах воєнного стану значення правового забезпечення діяльності правоохоронних органів набуває особливої актуальності. Порушення закону, такі як мародерство, колабораціонізм чи економічні злочини, можуть завдати серйозної шкоди не лише безпеці громадян, а й стабільності регіональної економіки. У Рівненській області, де активно функціонують ринки, торговельні майданчики та логістичні вузли, особливо важливо розробити та впровадити локальні інструкції для поліції щодо взаємодії з підприємцями та власниками бізнесу [43, с.38-45].

Такі інструкції повинні чітко визначати алгоритми реагування на факти мародерства, незаконної торгівлі чи спроби використання воєнного стану для економічної вигоди окремих осіб. Вони можуть включати, наприклад, системи спільного моніторингу з підприємцями, коли торгові заклади підключаються до централізованих платформ спостереження або повідомляють правоохоронцям про підозрілі ситуації. Додатково доцільно проводити освітні заходи для громадян і бізнесу, спрямовані на підвищення правової культури та інформування про наслідки порушень закону. Подібний підхід дозволяє не лише попереджати злочини, а й формувати активну позицію населення у підтримці правопорядку [20].

У цьому контексті важливо враховувати досвід інших країн ЄС, які мають успішні практики взаємодії правоохоронних органів з місцевим бізнесом у кризових умовах. Наприклад, у Польщі та Литві розроблені локальні інструкції для поліції щодо взаємодії з підприємцями в прикордонних регіонах, де спостерігається підвищений ризик контрабанди та економічних правопорушень. Це дозволяє швидко реагувати на інциденти та забезпечувати прозору комунікацію між бізнесом та владою.

Ще одним стратегічно важливим напрямом є міжнародна співпраця. Рівненська область межує з Польщею та Литвою, що створює унікальний потенціал для обміну досвідом та впровадження сучасних стандартів роботи правоохоронних органів. Польські та литовські структури мають значний досвід протидії гібридним загрозам, включаючи кіберзлочинність, дезінформаційні

кампанії та незаконне переміщення товарів через кордон. Для Рівненщини важливим є організація спільних навчань, конференцій та обмінів спеціалістами, що дозволить оперативно інтегрувати найкращі практики міжнародних колег.

Крім того, міжнародна співпраця відкриває доступ до технічної допомоги, зокрема сучасних засобів відеоспостереження, дронів, захищених каналів зв'язку та аналітичних систем. Використання таких ресурсів дозволить регіональним підрозділам поліції Рівненщини модернізувати свою діяльність та забезпечити ефективний контроль за правопорядком навіть у складних умовах воєнного стану [78].

В результаті, комплексне впровадження заходів у сфері правового забезпечення діяльності та міжнародної співпраці дозволить не лише підвищити ефективність правоохоронної роботи під час воєнного стану, а й закласти міцну основу для подальшого розвитку системи безпеки регіону після завершення бойових дій. Це передбачає формування чітких механізмів реагування на правопорушення, активну взаємодію з громадянами та бізнесом, а також використання міжнародних ресурсів і досвіду для модернізації регіональних структур правоохоронних органів.

Висновки до розділу 3

У ході дослідження проблем забезпечення правопорядку та організації роботи правоохоронних органів у Рівненській області під час воєнного стану було встановлено, що діяльність поліції зазнала суттєвих трансформацій. Основними чинниками, що впливали на ефективність правоохоронної функції, стали зростання рівня злочинності, особливо мародерства та економічних правопорушень, недостатнє матеріально-технічне забезпечення, кадровий дефіцит, високий рівень психологічного навантаження на особовий склад, складнощі у взаємодії з військовими та громадськими формуваннями, а також ризики порушення прав і свобод громадян. Ці фактори ускладнювали

підтримання правопорядку, знижували оперативність реагування та створювали додаткові загрози для безпеки населення.

Важливо відзначити, що воєнний стан вимагав від правоохоронних органів розширення повноважень та виконання завдань, які раніше не входили до їхньої стандартної компетенції. Серед них – охорона блокпостів, перевірка документів і транспортних засобів, участь у евакуації населення, протидія мародерству та воєнним злочинам. Такі додаткові функції потребували високого рівня координації між поліцією, військовими формуваннями, органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями, а також сприяли підвищеному стресу та професійному вигоранню працівників.

Дослідження показало, що підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів можливе за умови комплексного підходу, що включає модернізацію матеріально-технічного забезпечення, впровадження сучасних цифрових технологій, підвищення професійного рівня та психологічної підтримки персоналу, а також удосконалення законодавчої бази й розвиток партнерства з громадськістю. Впровадження новітніх технологій і створення інтегрованих систем управління дозволяють не лише підвищити оперативність реагування на правопорушення, а й знизити корупційні ризики та зміцнити довіру населення до поліції.

Що стосується перспектив розвитку правоохоронних органів у післявоєнний період, то вони полягають у системному реформуванні структури поліції та інших безпекових підрозділів, адаптації здобутого воєнного досвіду до мирних умов, розвитку спеціалізованих патрульних і мобільних підрозділів у громадах, а також у посиленні антикорупційних механізмів та інтеграції української системи правоохоронних органів до європейських стандартів. Важливо зберегти позитивні практики взаємодії з громадськими формуваннями, координації дій між різними відомствами та використання цифрових технологій, що забезпечує прозорість діяльності, підвищує ефективність превентивних заходів і зміцнює безпеку громадян.

Отже, аналіз проблем та перспектив розвитку правоохоронних органів під час воєнного стану та у післявоєнний період підтверджує необхідність комплексних заходів, що поєднують законодавчі, організаційні, технологічні та кадрові аспекти. Такий підхід сприятиме стабільності, підвищенню рівня безпеки населення, зміцненню довіри до правоохоронних органів і формуванню ефективної системи громадського контролю, здатної протидіяти злочинності навіть у складних умовах.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження було всебічно проаналізовано особливості діяльності правоохоронних органів Рівненської області в умовах воєнного стану та визначено проблемні аспекти їхньої роботи, а також перспективи розвитку післявоєнної системи забезпечення правопорядку. Отримані результати дозволяють зробити низку важливих висновків, що стосуються організаційної, нормативно-правової та практичної складових функціонування правоохоронних структур у регіоні.

По-перше, робота правоохоронних органів у Рівненській області під час воєнного стану характеризується значними змінами у структурі, завданнях та порядку взаємодії між підрозділами. В умовах воєнного стану правоохоронні органи були змушені виконувати додаткові функції, що виходять за межі їхніх традиційних повноважень, зокрема: патрулювання та контроль за дотриманням комендантської години, охорона об'єктів критичної інфраструктури, участь у забезпеченні безпеки переміщених осіб та гуманітарної допомоги, а також протидія диверсійно-розвідувальним групам. Цей досвід дав змогу не лише забезпечити стабільність та правопорядок у регіоні, а й сформував умови для вдосконалення організаційної структури правоохоронних органів у післявоєнний період.

По-друге, дослідження показало, що в умовах воєнного стану особливої актуальності набули проблеми кадрового забезпечення. В області спостерігається дефіцит фахівців, що обумовлено мобілізацією частини особового складу, а також необхідністю залучення працівників до додаткових функцій, таких як конвоювання та участь у спільних операціях із військовими формуваннями. Психологічне навантаження на співробітників, пов'язане із високою інтенсивністю роботи та стресовими умовами, також негативно впливало на ефективність виконання службових обов'язків. Аналізуючи ці чинники, можна зробити висновок, що у післявоєнний період слід

впроваджувати системи психологічної підтримки персоналу та розширювати кадрову підготовку з урахуванням специфіки кризових ситуацій.

По-третє, фінансове та матеріально-технічне забезпечення правоохоронних органів області в умовах війни було обмеженим. Це зумовлювало необхідність оптимізації ресурсів, ефективного використання наявного обладнання та запровадження новітніх технологій, зокрема цифрових баз даних, систем відеоспостереження, засобів зв'язку та аналітичного програмного забезпечення. Розвиток технологій дозволив не лише підвищити ефективність контролю та реагування на правопорушення, а й посилити інтеграцію між підрозділами Національної поліції, громадськими формуваннями та органами місцевого самоврядування.

По-четверте, важливим аспектом діяльності правоохоронних органів у воєнний період є ефективна взаємодія з громадськими формуваннями та організаціями, військовими підрозділами та місцевою владою. Дослідження показало, що системне налагодження взаємодії дозволяє підвищити ефективність патрулювання, оперативного реагування на правопорушення, а також створює умови для участі громадян у забезпеченні безпеки на місцях. На основі цього досвіду доцільно рекомендувати закріплення партнерських відносин на нормативно-правовому рівні, створення координаційних рад, розробку методичних рекомендацій щодо участі громадських формувань у забезпеченні громадського порядку та підтримку ініціатив муніципальних комісарів у громадах.

По-п'яте, проведений аналіз виявив низку нормативно-правових прогалин, які обмежують можливості правоохоронних органів у регіоні. Серед них: недостатнє врегулювання повноважень патрульної поліції та громадських формувань, відсутність чітких процедур оцінювання ефективності взаємодії підрозділів, обмеження у використанні людських та матеріальних ресурсів, а також потреба у закріпленні стандартів підготовки членів громадських формувань. Для подолання цих проблем пропонується уточнити законодавчі терміни, внести зміни до законів «Про Національну поліцію» та «Про участь

громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», запровадити методичні вказівки щодо підготовки громадських формувань та встановити критерії оцінки довіри населення до правоохоронних органів.

По-шосте, перспективи розвитку правоохоронної системи в післявоєнний період визначаються адаптацією набутого досвіду до умов мирного часу, реформуванням структури органів, посиленням антикорупційних механізмів та інтеграцією української системи до європейських стандартів. Важливим напрямом є розвиток спеціалізованих підрозділів патрульної служби у громадах, формування консультативно-дорадчих органів за участю представників громадських формувань та організацій, а також використання сучасних технологій для аналізу злочинності та управління ресурсами. Також слід зосередитися на підвищенні професійного рівня співробітників, розвитку психологічної підтримки та забезпеченні прозорості взаємодії з населенням, що сприятиме зміцненню довіри та легітимності органів поліції.

Насамкінець, проведене дослідження демонструє, що робота правоохоронних органів у Рівненській області в умовах воєнного стану була успішною, хоча й супроводжувалася значними труднощами, пов'язаними з кадровим дефіцитом, обмеженими ресурсами, високим психологічним навантаженням на особовий склад та складністю координації дій між різними підрозділами. Однак набуті практичні навички, досвід взаємодії з громадськістю та органами місцевої влади, використання сучасних технологій і новітніх підходів до організації роботи створюють надійну основу для подальшого вдосконалення правоохоронної системи.

В умовах сучасних викликів діяльність правоохоронних органів Рівненської області є важливим елементом державної безпеки та соціальної стабільності. Комплексне впровадження запропонованих заходів та адаптація набутих практик до мирних умов дозволять не лише покращити функціонування правоохоронної системи, а й закласти основу для подальшої інтеграції України до європейського правового та безпекового простору.

У ході дослідження було проаналізовано особливості функціонування правоохоронних органів у Рівненській області в умовах воєнного стану та визначено ключові виклики, пов'язані з прикордонним розташуванням регіону, наявністю стратегічних об'єктів та густих лісових масивів. На основі проведеного аналізу були розроблені практичні рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності правоохоронних структур, які охоплюють посилення координації з військовими формуваннями, оптимізацію кадрового забезпечення, зміцнення матеріально-технічної бази, розвиток інформаційної безпеки, а також активізацію взаємодії з населенням.

Особлива увага була приділена впровадженню принципів community policing, розвитку добровольчих формувань територіальних громад та використанню сучасних цифрових технологій для швидкого інформування населення. Такі заходи дозволяють підвищити рівень довіри громадян до правоохоронних органів, зміцнити їхню присутність у громаді та ефективніше протидіяти правопорушенням і надзвичайним ситуаціям.

Крім того, розроблені рекомендації передбачають удосконалення правового забезпечення діяльності поліції та активізацію міжнародної співпраці, що сприяє обміну досвідом та залученню технічної допомоги від партнерських держав. Комплексна реалізація цих заходів здатна не лише підвищити оперативність і ефективність правоохоронних органів у період воєнного стану, а й закласти основу для подальшого розвитку безпекової системи Рівненської області після завершення бойових дій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арнаутова В.В., Кравченко Л.О., Нікітюк Т.А., Лукічов В.Л. Взаємодія Збройних сил України з громадянським суспільством: довідник за заг. ред. Л.О. Кравченко. К., 2021. 48 с.
2. Бомбергер І.Л Собко А.В. До питання про поняття та ознаки правоохоронних органів у правовій доктрині та законодавстві України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2020. Т. 1, № 61. С. 16-19.
3. Взаємодія підрозділів НПУ та територіальної громади у забезпеченні публічної безпеки та порядку: методичні рекомендації / В. Л. Костюк, О. М. Жук. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2023. 55 с.
4. Глобалізаційні виклики: урядування майбутнього : матеріали щорічної Міжнар. наук.- практ. конф. / за заг. ред. Л. Г. Комахи, Т. П. Паламарчук. Київ : ННІ ПУДС КНУ, 2025. 338 с.
5. Головне управління Національної поліції в Рівненській області. rv.npu.gov.ua. URL: <https://rv.npu.gov.ua/struktura> (дата звернення: 11.09.2025).
6. Гра Сокіл «Джура». Обласний центр дитячого і юнацького туризму та екскурсій!. URL: <https://vintravel.vn.ua/dutiacho-ynacka-gra-sokil-djura> (дата звернення: 24.09.2025).
7. Досвід післявоєнного відновлення міст світу: уроки для України. Проєкт USAID «Економічна підтримка України». URL: https://era-ukraine.org.ua/wp-content/uploads/2023/06/Doslidzhennia_Dosvid-pisliavoiennoho-vidnovlennia-mist.pdf (дата звернення: 24.09.2025).
8. Дручек О., Волуйко О., Вакаров В. Правоохоронна діяльність в умовах правового режиму воєнного стану в Україні: особливості реалізації. Науковий вісник Київського інституту Національної гвардії України. 2024. № 1. С. 43-51.

9. Дубенська районна державна адміністрація Рівненської області - Публічний звіт начальника Дубенської РВА Всеволода Пекарського. Офіційний вебсайт. URL: <https://dubnorda.rv.gov.ua/kerivnictvo-rda/holova-administratsii/publicnyi-zvit-nachalnyka-dubenskoii-rva-vsevoloda-pekarskoho> (дата звернення: 11.09.2025).

10. Дуброва А. Актуальні проблеми публічного управління у сфері забезпечення правопорядку і безпеки суспільства в умовах воєнного стану. Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління. 2023. № 4(64). С. 22-28.

11. Євдокіменко С.А. Особливості діяльності правоохоронних органів по боротьбі зі злочинністю в Україні в умовах воєнного стану. The 12th International scientific and practical conference «Modern research in world science». 2023. С. 1028-1033.

12. Європейський поліцейський офіс (Європол). Studies. URL: <https://studies.in.ua/lekcii-pravo-es/4249-yevropeyskiy-polceyskiy-ofs-yevropol.html> (дата звернення: 11. 09. 2025).

13. Жителі Городоцької громади отримуватимуть адміністративні послуги в комфортних умовах – Рівненського району Рівненської області. URL: <https://gorodok-gromada.gov.ua/zhyteli-horodotskoi-hromady-otrymuvatymut-administratyvni-posluhy-v-komfortnykh-umovakh/> (дата звернення: 24.09.2025).

14. Звіт начальника головного управління національної поліції в рівненській області перед населенням за 2023 рік. ГУНП у Рівненській області - Національна поліція України. URL: <https://npu.gov.ua/static-objects/npu/sites/12/%20в%20Рівненській%20області.pdf> (дата звернення: 11.09.2025).

15. Звіт начальника головного управління національної поліції в рівненській області перед населенням за 2024 рік. ГУНП у Рівненській області - Національна поліція України. URL: <https://npu.gov.ua/static-objects/npu/sites/12/Zvitnist/2024/GUNP.pdf> (дата звернення: 12.09.2025).

16. Зінченко Д. А. Роль правоохоронних органів у забезпеченні стабільності і безпеки в умовах воєнного стану: досвід України Зінченко Д. А., Джафарова О. В. Соціальні аспекти військово-професійної діяльності сектору безпеки і оборони: виклики сьогодення : зб. тез доп. IV Міжн. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 28 лют. 2024 р.). Вінниця : НА НГУ, 2024. С. 73-77.

17. Злочинність в Україні: сучасний стан та погляд у майбутнє : матеріали заоч. наук.-практ. круглого столу (6 трав. 2025 р.) : електрон. наук. вид. / [уклад. А. В. Калініна] ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України. Харків : Право, 2025. 194 с.

18. Злочинність та рівень внутрішньої безпеки в Україні: два погляди на одну проблему – Fact-News.com.ua. Новини ФАКТ. URL: <https://fact-news.com.ua/zlochinnist-ta-riven-vnutrishnoi-bezpeki-v-ukraini-dva-poglyadi-na-odnu-problemu/> (дата звернення: 24.09.2025).

19. Зміцнення матеріально-технічної бази та розвиток інформаційної безпеки. харків : Харків. нац. університет внутрш. справ, 2016. 116 с.

20. Ізбаш К. С. Зарубіжний досвід підготовки кадрів поліції в європейських країнах. URL: https://www.researchgate.net/publication/376488775_ZARUBIZNIJ_DOSVID_PIDGOTOVKI_KADRIV_POLICII_V_EVROPEJSKIH_KRAINAH (дата звернення: 24.09.2025).

21. Інтерпол: структура, завдання та історія організації. *PSDinfo*. URL: <https://www.psdinfo.pro/post/інтерпол-структура-завдання-та-історія-організації> (дата звернення: 24.09.2025).

22. Інформаційно-аналітичний огляд результатів службової діяльності підрозділів поліції Головного управління Національної поліції в Рівненській області у 2022 році. Головне управління Національної поліції в Рівненській області. URL: <https://npu.gov.ua/static-objects/npu/sites/12/%20ГУНП%20за%202022%20рік.pdf> (дата звернення: 11.09.2025).

23. Інформація про результати діяльності прокуратури протягом 12 місяців 2024 року голові Рівненської районної ради | Рівненська окружна прокуратура. Рівненська окружна прокуратура.

URL: <https://prokuraturamista.rv.ua/informaciya-pro-rezultaty-diyalnosti-prokuratury-protyagom-12-misyaciv-2024-roku-golovi-rivnenskojy> (дата звернення: 24.09.2025).

24. Кальман О. Г. Христич І. О. Бойко Ю. Г. Проблеми підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів по виявленню причин та умов і профілактиці економічних злочинів. С. 36-39. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/10095/1/Hristich_Kalman_Boyko_32-69.p (дата звернення: 12.09.2025).

25. Кондратюк А. В., Дерій О. В., Костенко Р. Правоохоронна діяльність в умовах сучасної практики. Юридичний науковий електронний журнал. 2024. No. 1. Р. 524-526. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-1/123> (date of access: 12.09.2025).

26. Климчук В. Р. Особливості волонтерської діяльності в умовах війни : Кваліфікаційна робота. Умань, 2024. 50 с.

27. Ковалів М.В., Іваха В.О. Діяльність органів внутрішніх справ в умовах воєнного стану. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки. 2016. № 837. С. 65-70.

28. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-24) : Кодекс України від 07.12.1984 № 8073-X : станом на 1 верес. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 11.09.2025).

29. Колесник С. П. Зарубіжний досвід правоохоронних органів у разі проведення антитерористичних операцій. South ukrainian law journal. 2019. Т. 1, № 4. С. 113-117.

30. Колодяжний М. Г. Стратегія зменшення можливостей учинення злочинів: зарубіжні реалії, перспективи запровадження в Україні : монографія. Харків : Право, 2018. 228 с.

31. Концептуальні засади розвитку системи забезпечення національної безпеки України : аналіт. доп. / О. О. Резнікова, В. Ю. Цюкало, В. О. Паливода, С. В. Дрьомов, С. В. Сьомін. К. : НІСД, 2015. 58 с.
32. Крапивін Є. О. Оцінка ефективності роботи поліції в Україні від «палиць» до нової системи (на прикладі органів досудового розслідування) :наук.-практ. вид. Київ : Софія-А, 2016. 120 с.
33. Лебедєва Н.В. «Адміністративно-правове регулювання взаємодії поліції з населенням на засадах партнерства» дис.. на здобуття наукового ступеня доктора філософії, Київ, 2021. 225 с.
34. Левченко О. В. Система забезпечення інформаційної безпеки держави у воєнній сфері: основи побудови та функціонування : монографія /О. В. Левченко. Житомир : Видавець ПП «Євро-Волинь», 2021. 172 с.
35. Литвиненко В. І. Поняття і класифікація завдань правоохоронних органів як суб'єктів протидії корупції в Україні. Наукові праці НУ ОЮА. 2015. № 16. С. 418-424.
36. Медведенко С.В., Медведенко Н.В. Засади стратегічного управління в умовах воєнного стану в органах та підрозділах Національної поліції України. Південноукраїнський правничий часопис. 2022. № 1-2. С. 200-206.
37. Міжнародний кримінальний суд – ефективний судовий орган. Pravo-Justice.
URL: https://www.pravojustice.eu/storage/app/media/ICC_Message%202.pdf (дата звернення: 24.09.2025).
38. Організаційно-правове забезпечення національної безпеки в умовах воєнного стану: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кропивницький, 7 липня 2023 року). Донецький державний університет внутрішніх справ. Кропивницький, 2023. 340 с. С. 43–45.
39. Повоєнний досвід відновлення довкілля Боснії і Герцеговини. Екологія Право Людина. URL: https://epl.org.ua/wp-content/uploads/2022/04/Dosvid-Bosniyi-i-Gertsegovyny_fin.pdf (дата звернення: 24.09.2025).

40. Політична безпека України: проблема стабілізації політичного поля країни. Прогнозна оцінка, механізми забезпечення: Аналітична доповідь. Київ: ІПіЕНД НАН України, 2024. 62 с.

41. Постконфліктна екологічна оцінка південної частини Сербії. Екологія Право Людина. URL: <https://epl.org.ua/wp-content/uploads/2023/10/Postkonfliktna-ekologichna-otsinka-pivdennoyi-chastyny-Serbiyi.pdf> (дата звернення: 24.09.2025).

42. Правила громадської безпеки в умовах воєнного стану. Активна громада. URL: https://ag.com.ua/ru/doshka-ogoloshen/pravila-gromadskoyi-bezpeki-v-umovah-voennogo-stanu_1511/ (дата звернення: 24.09.2025).

43. Правове забезпечення правоохоронної діяльності у сфері оборони України : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції / Упоряд.: П. Богуцький, В. Пилипчук, Ю. Бобров, М. Беланюк, О. Довгань, С. Дорогих, О. Лебединська, О. Радзієвська, В. Фурашев. Київ-Одеса : Фенікс, 2020. 240 с.

44. Приходько А., Веселов М. Концепції та досвід реформування поліцейської діяльності європейських країн в контексті підвищення сервісної та соціальної ролі правоохоронних органів. Реалізація прав людини у діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану: матеріали міжкафедрального круглого столу (в авторській редакції), м. кривий ріг, 20 вересня 2024 року. кривий ріг: КННІ дондувс, 2024. 150 с.

45. Про внесення змін до Закону України "Про оборону України" : Закон України від 05.10.2000 № 2020-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2020-14#Text> (дата звернення: 24.09.2025).

46. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо посилення самостійності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури : Закон України від 08.12.2023 № 3509-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3509-20#Text> (дата звернення: 10.09.2025).

47. Про Державне бюро розслідувань : Закон України від 12.11.2015 № 794-VIII : станом на 25 жовтня 2024 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text> (дата звернення: 10.09.2025).

48. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів : Закон України від 23.12.1993 № 3781-XII : станом на 1 січ. 2024 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12#Text> (дата звернення: 10.09.2025).

49. Про Державну прикордонну службу України : Закон України від 03.04.2003 № 661-IV : станом на 28 серп. 2025 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text> (дата звернення: 10.09.2025).

50. Про затвердження плану заходів, спрямованих на виконання Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023 - 2027 роки. ІПС ЛІГА:ЗАКОН. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KR240792?an=1> (дата звернення: 12.09.2025).

51. Про імміграцію : Закон України від 07.06.2001 № 2491-III : станом на 5 серп. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2491-14#Text> (дата звернення: 10.09.2025).

52. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14.10.2014 № 1698-VII : станом на 25 берез. 2025 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text> (дата звернення: 10.09.2025).

53. Про Національну гвардію України : Закон України від 13.03.2014 № 876-VII : станом на 27 черв. 2024 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text> (дата звернення: 10.09.2025).

54. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII : станом на 16 серп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 10.09.2025).

55. Про органи самоорганізації населення : Закон України від 11.07.2001 № 2625-III : станом на 28 серп. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2625-14#Text> (дата звернення: 12.09.2025).

56. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII : станом на 14 трав. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 10.09.2025).

57. Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII : станом на 7 верес. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text> (дата звернення: 10.09.2025).

58. Про Службу безпеки України : Закон України від 25.03.1992 № 2229-XII : станом на 31 лип. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text> (дата звернення: 10.09.2025).

59. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону : Закон України від 22.06.2000 № 1835-III : станом на 15 берез. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14#Text> (дата звернення: 12.09.2025).

60. Реалізація прав людини у діяльності правоохоронних органів в умовах окупації українських територій: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції (в авторській редакції), м. Кривий Ріг, 30 вересня 2022 року. Кривий Ріг: ДонДУВС, 2022. 321 с.

61. Русецький, А. А. Поняття та особливості правоохоронних органів України. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2017. № 6, т. 4. С. 326-330.

62. Рябченко О. Сопілко І. Теоретичні та практичні проблеми службового сумісництва поліцейських в аспекті притягнення до юридичної

відповідальності. : Науково-практичні рекомендації. Кропивницький, 2022. 25 с.
URL: <https://rep.dnuvs.ukr.education/server/api/core/bitstreams/3306c2d7-cbd6-4ffb-bd57-9c22acc8893e/content> (дата звернення: 24.09.2025).

63. Совало І.В. Сучасна система правоохоронних органів України. Актуальні проблеми сучасної науки і правоохоронної діяльності. 2018. С. 63-64.

64. Співпраця МВС України та Польщі набуває нової форми активності", - Ігор Клименко. Міністерство внутрішніх справ України. URL: <https://mvs.gov.ua/news/spivpracia-mvs-ukrayini-ta-polshhi-nabuvaje-novoyi-formi-aktivnosti-igor-klimenko> (дата звернення: 24.09.2025).

65. Співпраця органів поліції з громадськими формуваннями в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення - Мережа UPLAN. Мережа UPLAN. URL: <https://uplan.org.ua/analytics/spivpraczya-organiv-policziyi-z-gromadskymy-formuvannyamy-v-umovah-voyennogo-stanu-ta-pislyavoyennogo-vidnovlennya/> (дата звернення: 11.09.2025).

66. Стежко С.М Шевченко Т.О. Сучасний досвід США у сфері забезпечення кібербезпеки. Інформація і право. 2021. № 2(37). С. 139-144.

67. Тарасенко О. С. Роль правоохоронних органів у забезпеченні державної безпеки під час особливого періоду: кримінально-правові аспекти. Juridical scientific and electronic journal. 2024. № 10. С. 673-676.

68. Теоретико-прикладні засади конструктивної взаємодії поліції і населення в соціумі : монографія / [В. В. Середя, Р. І. Благута, О. М. Балинська, З. Я. Ковальчук та ін.] ; за заг. ред. З. Р. Кісіль. Львів : ЛьвДУВС, 2017. 600 с.

69. Терент'єва А. Досвід держави ізраїль щодо управління безпекою цивільного населення в умовах кризових ситуацій. Науковий вісник: державне управління. 2023. № 2 (14). С. 310-333.

70. У США продовжили режим надзвичайного стану, запроваджений після терактів 11 вересня. Укрінформ - актуальні новини України та світу. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3568498-u-ssa-prodovzili-rezim->

nadzvicajного-stanu-zaprovadzenij-pisla-teraktiv-11-veresna.html (дата звернення: 24.09.2025).

71. У чому недопрацюють правоохоронці Рівненщини. Радіо ТРЕК. URL: https://radiotrek.rv.ua/news/u_chomu_nedopratsovuyut_pravoohorontsi_rivnen_shchyny_245076.html (дата звернення: 12.09.2025).

72. Холзакова О.В. Завдання та функції правоохоронних органів. Свобода, безпека та незалежність: правовий вимір: [Матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, Національний авіаційний університет, 24 лютого 2023 р.] - С. 391-394.

73. Чорна І.І., Колесніков А. П. Концептуальні засади правоохоронної діяльності в Україні. Наукові праці Юридичного факультету Західноукраїнського національного університету. 2022. С. 136-139.

74. Юхно О. О. Сучасні проблеми поліцейстики та шляхи їх вирішення. Проблеми сучасної поліцейстики. 2024. С. 72-75.

75. Які повноваження надано поліцейським на час дії воєнного стану. Придніпровський районний суд м. Черкаси. URL: <https://pp.ck.court.gov.ua/sud2314/pres-centr/news/1288407/> (дата звернення: 24.09.2025).

76. Ярмиш Н. Зміст терміна «органи правопорядку, використаного у статті 131-1 Конституції України». Вісник Національної академії прокуратури України. 2016. № 4. С. 79-84. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnapu_2016_4_14.

77. Bondar V. V. Cooperation of The National Police of Ukraine with civil society on the basis of partnership under the conditions of the state of martial. Uzhhorod National University Herald. Series: Law. 2024. Vol. 2, no. 81. P. 63-68.

78. Filipenko A. S. Experience in organizing the activities of law enforcement agencies in European countries. Analytical and Comparative Jurisprudence. 2022. No. 4. P. 208-213.

79. Morhunov O. A. Foreign experience of law enforcement activities during martial state and its implementation into the activities of the patrol police of ukraine. Juridical scientific and electronic journal. 2025. No. 2. P. 358-360.

80. Terekhov V. Activities of law enforcement agencies of ukraine during the war. Law and public administration. 2022. No. 3. P. 352-357.

81. Цецик Я.П., Федюк О.Б. Міжнародний досвід діяльності правоохоронних органів у кризових ситуаціях. Науковий вісник: державне управління. 2025. № 10 (40). С.368 – 377.

ДОДАТКИ**ДОДАТОК А****Положення про відділ взаємодії з правоохоронними органами та
оборонної роботи****Нормативна база****Рівненська обласна державна адміністрація****I. Загальні положення**

1. Відділ взаємодії з правоохоронними органами та оборонної роботи апарату Рівненської обласної державної адміністрації (далі - відділ) утворено головою Рівненської обласної державної адміністрації відповідно до Закону України "Про місцеві державні адміністрації", Указу Президента України від 03 квітня 2005 року № 593/2005 "Про вдосконалення структури місцевих державних адміністрацій", постанов Кабінету Міністрів України від 12 березня 2005 року № 179 "Про упорядкування структури апарату центральних органів виконавчої влади, їх територіальних підрозділів та місцевих державних адміністрацій", від 18 квітня 2012 року № 606 "Про затвердження рекомендаційних переліків структурних підрозділів обласної, Київської та Севастопольської міської, районної, районної в м. Києві та Севастополі державних адміністрацій".

Керівництво відділом здійснює голова обласної державної адміністрації, а з питань організації роботи апарату обласної державної адміністрації - керівник апарату обласної державної адміністрації.

За дорученням голови обласної державної адміністрації, координує діяльність відділу перший заступник голови обласної державної адміністрації.

Відділ забезпечує виконання доручень (завдань) голови обласної державної адміністрації, першого заступника голови обласної державної адміністрації, заступників голови обласної державної адміністрації, керівника апарату обласної державної адміністрації.

2. У своїй діяльності відділ керується Конституцією України, законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, інших органів

виконавчої влади вищого рівня, Регламентом Рівненської обласної державної адміністрації, розпорядженнями голови Рівненської обласної державної адміністрації, дорученнями керівництва (голови, першого заступника, заступників голови, керівника апарату) облдержадміністрації, рішеннями Рівненської обласної ради та цим Положенням.

II. Основні завдання відділу

1. Забезпечення виконання Конституції та законів України, рішень Конституційного Суду України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, інших органів державної влади з питань правоохоронної та оборонної роботи.

2. Сприяння створенню належних умов для функціонування розташованих на території області та діючих відповідно до чинного законодавства України пунктів пропуску через державний кордон України.

3. Забезпечення організації виконання заходів на території області, спрямованих на оборону України.

4. Забезпечення організації виконання заходів з територіальної оборони, в межах компетенції, спрямованих на реалізацію повноважень голови обласної державної адміністрації у цій сфері.

5. Сприяння створенню умов для належного функціонування підрозділів Збройних Сил України, правоохоронних органів, Національної гвардії України та підрозділів Державної прикордонної служби на території області.

6. Забезпечення організації виконання заходів щодо охорони громадської безпеки, громадського порядку, боротьби зі злочинністю.

7. Організація взаємодії з правоохоронними органами та іншими органами державної влади, до компетенції яких належить реалізація державної політики у сфері захисту прав і свобод людини та громадянина, боротьби зі злочинністю, охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, виконання в межах компетенції заходів, спрямованих на реалізацію повноважень голови обласної державної адміністрації щодо координаційних функцій у цій сфері.

8. Організаційне, аналітичне, консультативне та інформаційне забезпечення здійснення обласною державною адміністрацією повноважень, передбачених Конституцією України, Законом України "Про місцеві державні адміністрації" з оборонних та правоохоронних питань.

III. Функції відділу

Відділ відповідно до покладених на нього завдань:

1. Взаємодіє у межах компетенції з органами військового управління, підрозділами Державної прикордонної служби України, Збройних Сил України, Національною гвардією України та іншими військовими формуваннями, що розташовані на території області, з правоохоронними органами та іншими органами державної влади з оборонних питань та питань щодо громадської безпеки, охорони громадського порядку, боротьби зі злочинністю.

2. Сприяє розташованим на території Рівненської області підрозділам Збройних Сил України та іншим військовим формуванням, що утворюються відповідно до законодавства, правоохоронним органам у виконанні покладених на них завдань.

3. Забезпечує розроблення та виконання, в межах компетенції, цільових і комплексних програм з питань, що входять до повноважень відділу, а також організацію виконання державних і регіональних програм із цих питань.

4. Розробляє проекти розпоряджень, доручень голови обласної державної адміністрації та рішень Рівненської обласної ради з оборонних та правоохоронних питань.

5. Сприяє підрозділам Державної прикордонної служби України в охороні та підтриманні встановленого режиму на державному кордоні.

6. Організовує роботу міжвідомчої комісії з питань запобігання порушень державного кордону в контрольованих прикордонних районах Рівненської області.

7. Вживає заходів щодо створення належних умов для функціонування пунктів пропуску через державний кордон, розташованих на території Рівненської області. Вивчає та аналізує стан здійснення в області заходів щодо

виконання вимог законодавства з питань охорони державного кордону та функціонування пунктів пропуску через державний кордон.

8. Забезпечує організацію виконання законодавства про військовий обов'язок посадовими особами і громадянами, підприємствами, установами і організаціями.

9. Сприяє військовим комісаріатам області у їх роботі в мирний час та під час мобілізації.

10. Сприяє підготовці молоді до військової служби, проведенню призову на строкову військову службу та відбору громадян на військову службу за контрактом.

11. Забезпечує організацію проведення заходів з підготовки та проведення призову громадян України на строкову військову службу.

12. Забезпечує виконання законодавства стосовно дотримання прав та соціальних гарантій громадян, які можуть бути призвані на військову службу, перебувають на військовій службі, звільнені з військової служби, та членів їхніх сімей.

13. Готує матеріали та забезпечує організацію проведення засідань ради оборони області. Готує рішення ради оборони області та контролює їх виконання.

14. Організовує роботу інформаційно-аналітичної групи при облдержадміністрації з інформаційного забезпечення Ради національної безпеки і оборони України.

15. Забезпечує організацію виконання заходів з територіальної оборони, в межах компетенції, спрямованих на реалізацію повноважень голови обласної державної адміністрації у цій сфері.

16. В межах компетенції, організовує і контролює роботу, пов'язану з виділенням військовим частинам, установам і навчальним закладам Збройних Сил України службових приміщень, земельних ділянок, надання комунально-побутових та інших послуг.

17. Сприяє у забезпеченні виконання заходів реформування Збройних Сил України, інших військових формувань, що утворюються відповідно до законодавства, покладених на місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування.

18. Організовує надання шефської допомоги військовим частинам Збройних Сил України, Національної гвардії України та Державної прикордонної служби України.

19. Організовує роботу координаційної ради з питань надання шефської допомоги військовим частинам Збройних Сил України, Національної гвардії України та Державної прикордонної служби України.

20. Забезпечує здійснення заходів щодо охорони громадської безпеки, громадського порядку, боротьби зі злочинністю.

21. За дорученням керівництва облдержадміністрації забезпечує збір, аналіз та узагальнення інформаційних матеріалів з оборонних та правоохоронних питань.

22. Бере участь у підготовці і реалізації заходів щодо посилення боротьби зі злочинністю, надає методичну і практичну допомогу з цих питань місцевим органам державної виконавчої влади та органам місцевого самоврядування.

23. Контролює виконання заходів, визначених розпорядженнями та дорученнями голови облдержадміністрації, з оборонних та правоохоронних питань.

24. Вносить пропозиції та готує необхідні матеріали з питань забезпечення законності, правопорядку, проведення аналізу виконання заходів з профілактики правопорушень, виконання загальнодержавних, регіональних програм з правоохоронних питань та розгляду їх на колегіях (нарадах) за участю керівників правоохоронних органів, органів місцевого самоврядування.

25. Забезпечує організацію проведення спільних нарад, семінарів, конференцій, засідань за круглим столом, ініційованих правоохоронними органами та громадськістю, з актуальних питань у сфері запобігання і протидії

злочинності та правопорушень, з метою пошуку шляхів їх вирішення та підвищення ефективності взаємодії.

26. У межах своєї компетенції, спільно з органами Національної поліції та підрозділами Державної прикордонної служби України, здійснює координацію та контроль за діяльністю громадських формувань, заслуховує повідомлення і звіти керівників зазначених формувань.

27. За дорученням керівництва обласної державної адміністрації забезпечує розгляд листів, запитів та інших матеріалів з оборонних та правоохоронних питань.

28. Організовує роботу спостережних комісій та піклувальних рад в області з метою здійснення громадського контролю за дотриманням прав, основних свобод і законних інтересів засуджених осіб та осіб, звільнених від відбування покарання, а також сприяння органам і установам виконання покарань у виправданні та ресоціалізації засуджених осіб та створенні належних умов для їх тримання, залучення до цієї діяльності громадських організацій, органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності та громадян.

29. Сприяє інформуванню громадськості, у тому числі через засоби масової інформації, про діяльність військових та правоохоронних органів з оборонних та правоохоронних питань.

30. Контролює дотримання відповідними структурними підрозділами обласної державної адміністрації законодавства про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів війни, учасників бойових дій, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції, та гарантій їх соціального захисту.

31. Бере участь у діяльності робочої групи з підготовки пропозицій щодо використання коштів, передбачених у державному бюджеті для забезпечення житлом інвалідів війни, учасників бойових дій, учасників війни, сімей загиблих військовослужбовців, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції, військовослужбовців та їх сімей.

32. Сприяє діяльності координаційної групи Антитерористичного центру при Управлінні Служби безпеки України в Рівненській області.

33. За дорученням керівництва обласної державної адміністрації, опрацьовує запити і звернення народних депутатів України та депутатів місцевих рад, що належать до компетенції відділу.

34. За дорученням керівництва обласної державної адміністрації, розглядає звернення громадян та їх об'єднань з питань, що належать до компетенції відділу.

35. Організовує погодження проектів нормативно-правових актів, розроблених центральними органами виконавчої влади з оборонних та правоохоронних питань.

36. Готує інформаційні та аналітичні матеріали керівництву обласної державної адміністрації для їх розгляду на колегіях (нарадах) обласної державної адміністрації, сесіях обласної ради з оборонних та правоохоронних питань.

37. Відділ зобов'язаний не допускати розголошення у будь-який спосіб персональних даних, які йому було довірено або які стали відомі у зв'язку з виконанням професійних чи службових або трудових обов'язків, крім випадків, передбачених законом.

38. Під час виконання покладених на відділ завдань, забезпечує дотримання режиму секретності, охорону державної таємниці та іншої інформації з обмеженим доступом.

IV. Права відділу

Відділ має право:

1. За дорученням керівництва обласної державної адміністрації проводити перевірки стану виконання структурними підрозділами обласної державної адміністрації, райдержадміністраціями та органами місцевого самоврядування заходів, спрямованих на профілактику правопорушень, запобігання злочинності та оборонної роботи.

2. Заслуховувати доповіді посадових осіб органів управління Збройних Сил України, інших військових формувань, що утворюються відповідно до

законодавства, дислокованих на території Рівненської області, про виконання вимог законодавства стосовно правового та соціального захисту осіб, які мають бути призвані на військову службу, перебувають на військовій службі, звільнених у запас чи відставку, пенсіонерів та членів їхніх сімей.

3. Залучати спеціалістів інших структурних підрозділів обласної державної адміністрації, представників територіальних органів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади області, представників обласних організацій, установ, виробничих об'єднань, асоціацій, акціонерних товариств, підприємств та об'єднань громадян (за погодженням з їх керівниками) до розгляду питань оборонного та правоохоронного спрямування.

4. Готувати і доводити структурним підрозділам обласної державної адміністрації та райдержадміністраціям обов'язкові для виконання доручення з оборонних та правоохоронних питань.

5. Отримувати в установленому порядку від структурних підрозділів обласної державної адміністрації, райдержадміністрацій, органів місцевого самоврядування, територіальних органів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади області, обласних організацій, установ, виробничих об'єднань, асоціацій, акціонерних товариств, підприємств та об'єднань громадян інформацію, документи, інші матеріали, а від місцевих органів державної статистики - безоплатно статистичні дані, необхідні для виконання покладених на нього завдань.

6. За дорученням керівництва обласної державної адміністрації скликати в установленому порядку наради з питань, що належать до його компетенції.

7. Надавати голові обласної державної адміністрації пропозиції про заохочення працівників, які брали участь у розробленні, підготовці та проведенні відповідних заходів щодо правоохоронної та оборонної роботи, а також щодо накладання стягнень на осіб, які допустили порушення вимог законодавства і відповідних розпоряджень голови обласної державної адміністрації з питань, що належать до компетенції відділу.

8. Користуватися в установленому порядку інформаційними базами органів виконавчої влади, системами зв'язку і комунікацій, мережами спеціального зв'язку та іншими технічними засобами.

V. Взаємодія з структурними підрозділами обласної державної адміністрації та територіальними органами міністерств, інших центральних органів виконавчої влади та організаціями, підприємствами, установами

1. Відділ в процесі виконання покладених на нього завдань взаємодіє з структурними підрозділами обласної державної адміністрації, територіальними органами міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, обласними організаціями, установами, виробничими об'єднаннями, асоціаціями, акціонерними товариствами, підприємствами та об'єднаннями громадян, районними державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування.

VI. Керівництво відділу

1. Відділ очолює начальник відділу, який призначається на посаду та звільняється з посади керівником апарату обласної державної адміністрації у порядку, встановленому чинним законодавством.

У разі відсутності начальника, його обов'язки виконує особа, визначена начальником відділу.

VII. Начальник відділу

1. Здійснює керівництво діяльністю відділу, несе персональну відповідальність за виконання покладених на відділ завдань.

2. Планує роботу відділу, дає відповідні доручення працівникам щодо виконання покладених на відділ завдань і функцій, окремих доручень голови облдержадміністрації, першого заступника голови облдержадміністрації, заступників голови облдержадміністрації та керівника апарату обласної державної адміністрації.

3. Контролює виконання нормативно-правових актів з оборонних та правоохоронних питань.

4. Бере участь в роботі комісій, визначених розпорядженнями голови обласної державної адміністрації.

5. Відповідно до доручень керівництва обласної державної адміністрації організаційно забезпечує проведення нарад, засідань колегій, консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів, служб і комісій з питань, які відносяться до компетенції відділу.

6. Контролює забезпечення додержання відповідними структурними підрозділами обласної державної адміністрації законодавства про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів війни, учасників бойових дій, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції, та гарантії їх соціального захисту.

7. Виконує обов'язки секретаря ради оборони області і бере участь в підготовці та уточненні документів територіальної оборони зони та районів, комісій із перевірок районів з питань територіальної оборони.

8. Забезпечує організацію надання практичної допомоги військовим частинам стосовно питань матеріально-технічного забезпечення.

9. Забезпечує виконання заходів реформування Збройних Сил України та інших військових формувань, що утворюються відповідно до законодавства, покладених на місцеві органи влади та органи місцевого самоврядування.

10. Контролює виконання завдань працівниками відділу.

11. Подає керівнику апарату обласної державної адміністрації пропозиції щодо призначення (звільнення) у порядку, передбаченому законодавством про працю, працівників відділу, які не є державними службовцями, присвоєння рангів державним службовцям, заохочення та притягнення до відповідальності працівників відділу.

12. Забезпечує дотримання працівниками відділу правил внутрішнього службового та внутрішнього трудового розпорядку.

13. Зобов'язаний не допускати розголошення у будь-який спосіб персональних даних, які йому було довірено або які стали відомі у зв'язку з виконанням професійних чи службових або трудових обов'язків, крім випадків, передбачених законом.

14. Забезпечує нерозголошення державної таємниці та іншої інформації, яка згідно із законодавством не підлягає розголошенню.

15. Начальник відділу взаємодії з правоохоронними органами та оборонної роботи апарату облдержадміністрації повинен відповідати вимогам посад професійної компетенції для посад державної служби категорії "Б" відповідно до Закону України "Про державну службу": мати досвід роботи на посадах державної служби категорії "Б" чи "В" або досвід служби в органах місцевого самоврядування, або досвід роботи на керівних посадах підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності не менше двох років, вільне володіння державною мовою.